

EUSKAL HERRIKO *Natura*

6€
155
ZENBAKIA

2025eko MAIATZA-EKAINA

Kultura eta Hizkuntza Politika Sailak
(Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza)
diruz lagundua

HIMALAIAKO KATUA
SOMALIAKO KATUA

ERRUSIAKO URDIN KATUA
BIRMANIAKO KATUA
EUROPEAR KATUA
KATU PERSIARRA
BOMBAY KATUA
SINGAPUR KATUA
KATU SIAMDARRA
REX KATUA

KATUEN ARRAZA GUZTIAK

ESPECIES EXÓTICAS INVASORAS-ESPEZIE EXOTIKO INBADITZAILEAK
HORIEN SARTZEA EKIDIN!

Bisoi amerikarra

Panparen lumaduna

Floridako dortoka

Karramarro gorria

Liztor asiarra

araba álava
foru aldundia diputación foral

ESPEZIE EXOTIKO INBADITZAILEEN HEDAPENA ARRISKUTSUA
DA BIODIBERTSITATEARENTZAT. EZ SARTU

EUSKAL HERRIKO
NATURA

DESAGERTZEKO ZORIAN DAUDEN ESPEZIEAK DEFENDATZEKO ELKARTEA

EUSKO JAURLARITZA

KULTURA ETA HIZKUNTZA
POLITIKA SAILAK

GOBIERNO VASCO

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Y POLÍTICA LINGÜÍSTICA

Kultura eta Hizkuntza Politika Sailak
(Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak) diruz lagundua

ZURE NATUR ETA ZOOLOGIA
ALDIZKARIA

AURKIBIDEA

155.zk - 2025eko MAIATZA-EKAINA

KATUEN ARRAZA GUZTIAK

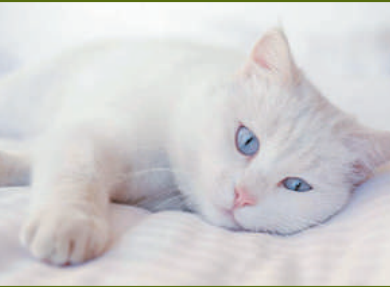
Katu siamdarra.....	4
Elikadura eta zainketak.....	5
Europear katua.....	6
Katu persiarra.....	8
Politak baina gorrak.....	9
Katu burmesa.....	10
Birmaniatik EEBB-etara.....	11
Absiniako katua.....	12
Bidaiaia denboran.....	13
Angorazko katua.....	14
Persiako katuaren aita.....	15
Birmaniko katua.....	16
Jatorri misterioa.....	17
Himalaiako katua.....	18
Arraza berri baten jaiotzea.....	19
Bali-ko katua.....	20

Jatorri urdina.....	21
Katu mapatxea.....	22
Maskota maitekorra.....	23
Eskoziako katua.....	24
Lasaia eta maitekorra.....	25
Japoniako bobtail-a.....	26
Habanako nabarra.....	27
Manx katua.....	28
Ugalketa zaila.....	29
Sphinx katua.....	30
Egiptoko mau.....	31
Rex katua.....	32
Korat katua.....	34
Gaixoaren jarrerak.....	35

Ile motza duenkatu exotikoa.....	36
Somaliako katua.....	38
Zainketa somaliarrak.....	39
Katu kartusiarrak.....	40
Felidoaren dieta.....	41
Tonkinese katua.....	42
Singapur katua.....	43
Ile motza duen amerikako katua.....	44
Malasyako katua.....	45
Bombay katua.....	46
Ile motza duen ekialdeko katua.....	47
Ile gogorra duen Amerikako katua.....	48
Norvegiako basoko katua.....	49
Ile motza duen britainia handiko.....	50
Errusiako urdin kattua.....	51

EUSKAL HERRIKO
NATURA

Zuzendaria: Fernando Pedro Pérez.
Erredakzio-burua: Ruben B. Caballero.
Kolaboratzaileak: Nerea Urtaran, Miren Alustiza, Oskar Azkona, Jon Lopez.
Kepa Murua, Jon Zubiri, Elena Azkarreta, Xabier Aramburu, Kepa Alustiza.
Argazkilaritza: Edurne Urkizu, Aitor Zubizarreta, Xabier Urreta, Izaskun Loidi.
Maketatzailea: Pílas Morras Alonso.
Legezko gordailua: BI-2452-02.
ISSN: 1695-4645 Aleak: 2.000

Erredakzioa:
Av. Madariaga, nº. 47-6º C - Esc.1 - 48014 BILBAO.
Tel: (94) 4 75 28 83. e-maila: adeve1991@gmail.com

Argitaratzailea:
Iraungitze Zorian Dauden Espezieak
Defendatzeko Elkartea.

EHAA-1996ko otsailak 7, asteazkena.
3/1996 DEKRETUA, urtarrilaren 9koa, Elkartea
herri-onurakoa dela aintzatesten duena.

HARPIDETZA-ORRIA

Urteko kuota: Hamabi ale urtean: 36 euro. TLF: 94 475 28 83

KATU SIAMDARRA

Benetako arrazako katuak siamdarrak dira. Haiek Siamen aspal-diko Erresumatik dute jatorria, gaur egun Thailandia. Bangokeko Thai Nazio-Bibliotekan, "Katu-olerkiak" izeneko liburu bat gordeta dago, 1350. urtean idatzita. Liburu hau katuei buruzko buruko erregistrorik zaharrena dela esan daiteke. Bertan, deskribapen oso zehatzak aurki daitezke, eta katu mota bati, autok-tono eta preziatua, gorai-patzen zaio: gorputzaren itxura luzea eta liraina duen katu bati, eta halaber, burua triangeluarra eta belarri zorrotzak dituen katu bati. Katu hau Europako katu arruntarekin oso desberdinak dira. Liburuan, felido hauen kolore desberdinak ere aurki daitezke: grisak, marroiak, tigreaden larruaren antzekoak, eta bitxikeria gisa agertzen da errealeko familiako kideek daukatena: zuria kolorekoarena, zamo ilunekin aurpegian, eta begi urdin handiak.

Ale hauetan orbangabe koloretakoa mutazio batengatik dator: Himalaiako albinismoa. Mutazio hau beste animalietan ere gertatzen da, karraskariengan batez ere, eta gene errezesibo baten bidez oinordetzan hartzen da. Lehenengo Katu-Erakusketan, Londreseko Crystal Palace-n ospatua, 1871. urtean, katu siamdarrak aurkeztzen ziren, baina orduan, Siamengo katu guztiak modu horretan deitu-

rik izan ziren: bai albinoak bai koloreztatuak. Dena den, 20ko hamarkadaren amaieran, Ingalterrako Katu Siamdarraren Klubak ideia bat egiaztatu zuen: siamdarra izateko ezaugarri hauek bete behar izan zituela: katu zuriak, zamo ilunekin aurpegian, eta begi urdinak. Hau da, handik aurrera ekialdeko katuei edo Thaiandiako katu albinoei katu siamdarrak deituko zaie.

Aurretik sumatu ezin diren erreakzioak

Katu siamdarren ezaugarri bereziek haiei benetako arrazako felidoaren titulua ematen dizkiete. Bere gorputza luzea da. Atzeko gorputzadarrak luzeak, argalak eta aurrekoenak baino altuago zamarrak dira. Muskulatura sendoa da, eta burua triangeluarra belarri zorrotzekin. Bere begiak urdin-bizikiak dira eta halaber, lapranak eta amanda itxurakoak. Bere ibilkera dotorea da oso. Katu hauen izaera konplexua da, izan ere, batzuetan aurretik susmatu ezin diren erreakzioak erakusten dituzte. Egun batetik bestera, beren bizimodua, jolasak eta maitatzeko modua alda daitezke, nahiz eta beren jabearekin maitasunezkoak eta hartzunak izan. Generalki, siamdarrak bere maitasun osoa familiako kide bakar bati ematen dio, eta bestee-kin axolagabetasuna

erakutsi dezake. Bere nagusiarengandik banatuta geratzen bada, hiltzeko gai da. Bere izaera hipersentibera dela aintzakotzat hartu behar da, eta honen kausa benetako leuntasunarekin tratatua izan behar da. Nortasun handia du eta etxekotzea erraza da. Soinu eta imintzio asko erabiltzen

ditu adierazteko, bestalde, bere izena ezezik, gizakien hitz asko ere jakitera ailegatzen da.

Portaera ikasteko gai den arrazorik aproposena katu siamdarrarena da. Hau dela kausa, askotan txakurrekin konparatzen dira, izan ere, gutxi diren arrazek zeinek uhala

onartzeko gai diren. Katu hauek ere jeloskorak eta menperatzaileak dira. Hel-duak direnean, katu gazteenak oso gutxi gustatzen zaizkie. Katu siamdarrak apartamentu batean oso ondo bizi daitezke, baina askatasuna maite dutenez, askotan azkazalak kanporatuz edo altzari batetik beste altzari batera jauzi eginez asaskatzen dira. Lorategi hezi bat ez badago, etxetik korrika egiteko, aske utzi

behar dira. Araldi-garaian, katu siamdarrak ihez egiten du, orduan kontu handiz zelatan egon behar da.

Elikadura eta zainketak

Ez dio eman behar gehiegi-janaririk, izan ere, bere kasuan lirain egotea eta edertasuna mantentzea oso garrantzitsua da. Haragia ematea ez da komenigarria, batez ere denboraren poderioz bere ilajea iluntzera joaten delako. Garrantzitsua da halaber, arrainak, lekale egosiak eta arroz egosia jan behar dituela. Bere bizitzaren lehenengo hilabeteetan, bitaminak errakitikoa ez hazteko hartu behar ditu. Modu honetan erraza da 15 edo 20 urte izatera ailegatzea. Zainketei dagokienez, esan dezakegu: egunero ilajea eskuila gogor samarrekine eskuilatzea oso garrantzitsua dela, horrela hautsa ez ezik, ile hilik ere ken diezazkiokegu (hauek mudagaraian oso ugariak dira).

EUROPEAR KATUA

Europear katuaren jatorria gezurrezkoa da, Afrikako edo Libiako katuarengatik datorrela ematen du (Libiako erromatarrek orain dela 2000 urte kontinente zaharrean sartu zuten). Europako arrazirik benetakoena da, izan ere,

aspaldiko ezaugarriak, hautaketarik gabe, eta ez da genetika-azterketarik ere kontserbatu ditu. Katuei buruzko lehenengo liburu osoan -Europear Shorthair-a-, Ingalaterran, joan zen mendean, argitaratua izan zen, Munduko arrazarik garrantzitsuenak dela aintzakotzat hartu zuten.

Europear katuak ile motza eta fina du, baina batzuetan, bere ilea zurda bezain gogorra izan daiteke. Bere gorputza ondo osatuta dago, gihartsua da, bularra zabala du eta gorputzadarrak sendoak dira. Bere burua biribila da, bere masailak oso garatuak dira eta belarriak txikiak eta zorrotzak ditu. Sudurra motza da eta begiak handiak eta adierazgarriak dira. Bere begien tonua eta bere ilajearena antzekoak dira. Buztana, bere oinarrian motza eta lodia da.

Otzandutzekoa erraza da

Europear katu hau oso erangikorra, ikusbera eta trebea da, gainera kemen handia du. Arratoiak eta beste animalia ehizatzeke gai da, izan ere, honetarako ahalmen handia du. Katu hauen gehienak ez direnez haztegiatan jaiotzen, bere izaerak ez dauka egonkortasunik genetika-hautaketagatik. Nahiz eta indibiduo bakoitza bere kidearena desberdina izan, denek gauza bat amankomunean dute: otzandutzekoa erraza dela. Hotza ondo jasaten dute eta beren marrazkak atsegin bihurtzen dira. Europear katuen arrazarik urtetsuenetariko bat da: bere indibiduoak hamalau urte edo gehiago bizi izan daitezke. Animalia hau edozein bizitza mota bati molda dakioke, baina horretarako baldintza batzuk bete behar dira: bere nagusiek maite behar dutela, bere ohiturak erres-

petatu behar dituztela eta halaber, ekintza-askatasuna utzi behar dutela. Lagunen artean egotea asko gustatzen zaio, emeei batez ere. Emeei familia osoarekin maitatu ohi dute.

Bere elikadurak ez dauka arrazorik. Denetik jaten du: esnea eta haragia batez ere, dena den gluzidoak, mineralak eta bitaminak ematea komenigarria izan daiteke, kumeei eta bular-emailei batez ere. Nahiz eta oso txikia izan, kumeek haragia jaten ikasi ohi dute. Zainketei dagokienez, esan dezakegu sarritan eskuilatzeari komenigarria dela, urrun aldiko egun batzuk eta gero batez ere.

Borrokolariak, autoritarioak eta gorrak

Europako arrazan kolore eta marrazki asko ezagutzen dira, haien artean beltza, albinoa, tigreak larrua bezala, marmorizatua, eta dortokaren ezkata. Europako katu beltza motarik ugariena da. Bere begiak, horiak edo laranja izan ohi dira. Alerik onenak siamdar arrazarekin gurutzatzeengandik etortzen dira. Animaliak borrokolariak eta kemen-

tsuak dira. Katu zuria eskasagoak dira eta ia-ia beti gorra. Bere izaera autoritarioa eta borrokalaria da. Begi kolore desberdinetakoak dituzten aleak izugarritzko ugaltzaileak direla esaten dute, izan ere, begi urdinak edo laranja dituzten kumeak ugaltzazakete.

Beren ilajea ondo kontserbatzeko talkoko hautzekin eskulatu behar da. Badago Europako katu zuri mota bat, katu honen begiak oso urdin-argiak dira eta begi-niniek gorri isladak dituzte. Albinoak dira. Albinoek katu zuriekin konparatuz abantaila bat dute: denboraren poderioz gor ez direla bihurtzen.

Tigreak larruaren antzekoa duen animalia, tigre bat miniaturan ematen duela esan daiteke, hau da kausa bere larrua hain preziatua izatea. Konpainia-katu leiala eta ehiztari bikaina da. Bere gorputza sendoa, indartsua, eta gihartsua da. Bere burua zabala da eta masailak oso nabarmenak dira.

Marmorizatuen gorputza, tigreak larruaren antzekoak diren gorputza baino luzeagoa da eta beren masailak nabariagoak dira. Garondotik buztanara arte, bizkarra-dea beltz-kolorekoa hiru marrazekin markaturik dago. Berezko ehiztariak ere dira: muskerak, txoriak, karraskariak, eta sugeak harrapatu ohi dituzte. Katu beixak oso urriak dira, eta sorte ona ematen dutela esaten dute. Bere burua oso biribila da eta begiak kobreako reko bizi-biziak dira.

Bukatzeke esan daiteke, dortokaren ezkata mota barruan dauden Europako katuen mantuen koloreak, eta dortokaren oskolaren koloreak, antzekoak direla. Koloreak hauexek dira: beltza, gorria eta beixa. Bere begiak laranja biziak dira. Mota honen arrak bitxiak dira oso, eta bizi direnak antzuak dira. Hau dela kausa bere ugalketa lortzeko, aipatutako hiru koloretatik bat eduki duen Europako katu kolore bakarrak erabiltzen du.

Katu persiarrari “*katuen printzea*” deitzen diote, izan ere, bere edertasuna oso nabaria da. Felido txiki honek denetik dauzkala esan daiteke: bere ilajea luzea eta zetaren antzekoa da (ferekatzeko oso atsegin da). Bere begirada argitsua eta zakona da. Nahiz eta begiradak barealdia isladatu, bere izaera nahiko gogorra da eta estimu handia behar du katu honek. Halaber, Persiako katuak atseginak ez ezik, soziableak eta goxoak ere dira. Gainera, beren jabeekin izugarrizko fideltasuna gordetzen dute. Felido bizkorra eta trebea da. Azkazalak ateratzeko ohitura ez dauka.

Bere gorpuzkera aristokratikoa da, bere bidean gurutzatzen diren animaliekin axolagabekeria erakusten du. Bakarrik basati bihurtu direnak arratoien bila ehizatzaera joan ohi dira. Katu persiarra edozein apartamentutan edo hiriko etxetan bizi daiteke. Bere morfologiari dagokionez esan dezakegu: bere burua zabala eta mardula dela eta masailak nabarmenak direla. Lepoa sendoa eta poteretsua da, sudurra motza da eta belarriak txikiak eta urrunak.

Atentzioa ematen diguna bere begi biziak eta argitsuak dira; gainera, begiak eta ilajearen tonua antzekoak dira. Mantua lepoan, bizkarrean eta hanketan oso ugaria da. Persiako katuaren koloreek baritate asko dituzte, beltz-

KATU PERSIARRA

koloretik gorriera edo urdinara arte joaten dira (gurutzatzeen ondorioa da). Etxeko katuek ezaugarri tipikoa dute: ile luzea. Ez dago felido basatirik ile luzearekin, elur-pantera izan ezik.

Loditasunaren arriskua

Katu persiarrari elikatzeko modua arrazoiduna ez ezik, orekatua ere izan behar da. Katuek gehiegi jaten badute, obesitatea ez ezik bihotz-desoreka ere agertuko dira. Dieta onena egiteko, egunero 100 gr haragi edo arrain eman behar dizkiogu. Honi, arroza, lekale egosiak eta esnea gehitu behar dizkiogu. Bere bizitzaren lehengo urtean, bere dieta osatzeko, tanta polibitaminiko batzuk eman behar dizkiogu. Zainketa berezietariko bat, egunero bere ilea eskuilatzea, da. Horretarako zurdazko eskuila erabili behar da, izan ere, arantza metalikoak badira, bere ilajeari kalte egin diezaiokete. Bere buztana gogoz eskuilatu behar da, izan ere, leku honetan arkakusoak eskutatzen dira. Bere ilea ondo edukitzeko, xanpu lehorra erabili behar da, baina katu oso zikina bada ur epe-larekin eta xaboi neutroarekin garbitu behar dugu. Lehen bait lehen lehorte behar da.

Katukumeen ilea sei aste barru hazten hasi ohi da. Handik aurrera ilea eskuila daiteke eta inoiz ez lehen. Katu persiarrak jaiotzean delikatuak dira oso, eta zainketa bereziak, bere bizitzaren lehenengo lau hilabetetan gutxienez, behar dituzte. Sabelaldian eta erditzean bereziki, amari aintzako-tzat hartu behar diogu, izan ere, erditzean amari lagundu behar diogu eta erditu ondoren bitaminak eta kaltzioa eman behar dizkiogu arazoak saihesteko.

Hazleen uztez, katu persiarren senitartekoen artean gurutzatzeak egitea ez da batere ona. Ale urdinek abortu asko eduki ohi dituzte eta katu akastun batzuek erdi-

tzen dira, ile gutxirekin, mutur luzangarekin eta belarriak oso hurbilak eduki ohi dituzte, eta beste genetika-anormaltasun mota asko.

Persian eginda

Zientifikoki hitz eginez, Persiako katu animalia modernoa da. 1871. urtean bere hazkuntza agertu zen. 1500 urte arte, Europan ile luzerik zuten katuak ez zeuden. Angorazkoa, Turkiako jatorriaz, 1520. urtean, geure kontinentera ailegatu zen. Bere arbaso zuzena: Persiako katu, 200 urte pasa eta gero Persiatik Italiara inportatua izan zen. Pietro della Valle, esploratzaile italiarra, herrialde honetara etorri zenean, katu honetaz maiteminduta geratu zen eta ale batzuk untzira igo zituen. Espainiara sartu ziren data ezezaguna da.

Mende bat geroago, 1800. urtean, arraza hau Erresuma Batuara eraman zuten eta gero arraza hobetzeko angorazko katuekin gurutzatu zituzten, eta ondorioz ilea oso zetaduna zuten Persiako katuak lortu zituzten (hazleek); halaber, koloreak dibertsifikatu ziren. Erresuma Batean katu hauei “*longhairs*” esaten diete, hau da, ile luzea duten katuak. Hantxe Persiako katuak aurkeztu duen kolore bana azpi-arraza desberdina hartzen dute.

Politak baina gorrak

Persiako katuaren mantoa zetatsua eta ugaria da, tonu eta kolore desberdinekin. Hau da bere ezaugarri berezia. Horrela: ile beltza duen katu, uniforme eta disdiratsua

da. Ale hauek, eguzkitan behin eta berriro ezin dira jartzen, izan ere, bere kolorea aldatzen da eta marroi bihur daiteke. Katu persiarra polita da oso eta bere jabeekin oso maitekorra da. Bere izugarrizko begiak kobre-kolorekoak edo laranja dira.

Felido hauek haztea zaila da, izan ere, katukumeek zazpi hilabete arte bere kolorearen tonu berezia ez dute gartzen. Ale zurien begiak urdinak edo laranja izan daitezke. Begi urdinak dauzkan katu zurien gorputza eta angorazkoaren gorputza antzekoak dira. Bere begi urdin politak beti adi egoten dira, baina jaiotzen direnean entzumen-urritasuna pairatzen dute. Aitzitik, begi laranja dauzkan katu zuriak ez du entzumen-arazorik. Begien koloreak, hain zuzen ere, arrazaren desberdintasuna ezartzen du.

Persiako katu urdinaren eta Persiako katu beixaren arteko gurutzatzeak katu hau agertzen da. Bere gorputza sendoa da, bere burua biribila eta hankak motzak. Katu hauek, nahiz bata nahiz bestea, oso garbiak, maitakorrak, sentiberak eta lasaiak dira. Persiako katurik preziatuena urdina da. Bere begi handiak eta biribilak laranja-koloretako biziak dira, bere gorpuzkera handientsua da, ilajea oso luzea eta zetatsua da. Bere izaera maitakorra eta atsegin da. Persiako katu zurien eta Persiako katu gorrien arteko gurutzatze selektiboetatik katu beixa agertzen da. Bere mantua marfil-koloreko biziagatik hori-koloretakora arte ibiltzen da. Eme bat aukeratzeko orduan, ugaltzerako erraztasuna kontuan hartzen dute; aitzitik, arrak aukeratzeko orduan, itxuren edertasunagatik egiten dute. Gurutzatzeak egin ondoren, Persiako katu gorria lortzea oso zaila da. Beraz, arren koloreak, zuria eta beltza, urdina eta zuria, edo gorria eta zuria izan daitezke. Bere gorputzaren beheko atalak -oinak, hankak, bularra eta muturra- zuriak dira eta V alderantzikatua egiten dute.

KATU BURMESA

Katu burmesa, gorenagoa, trebeagoa eta sozialegoia, katuenetariko bat da. Zainketak eta gorespenak asko gustatzen zaizkio; hala-ber, kotzez edo trenez joatea edo lehiatilik, beldurtu gabe, ikustea asko gustatzen zaio. Arraza honen aleak atletikoak, ausartak eta bihurriak dira. Batzuk kanporakoak dira, beste batzuk, ordea, etxerakoak; baina katu guztiak maitakorrek, seduzitzaileak eta oso atseginak dira. Bai ezagunen ferekak bai des-egunen ferekak asko gusta-tzen zaizkio, baina benetan behar duena, jabe amultsua bat jolasteko da. Oso molda-garria denez, bai edozein apartamentutan -terraza lan-darekin badauka batez ere- bai edozein basetxetan, bizi daiteke. Karraskari handiak harrapatzeko eta jateko gai dira. Bere ugalketari dagokionez, goiztiarrak direla oso esan daiteke. Emeek bost hilabeterekin araldian egoten dira, eta emeek arrak estaltzea nahi badute, bost kumez erditzen dira, batez besteko bezala. Kumeen mantoaren kolorea kafesnea da; gero pizkanaka-pizkanaka mantua iluntzen doa.

Katuen andur batzuek eskeleto-anormaltasun genetikoak sortarazi dituzte; dirudienez, arraza goratzen zenean odol-ekotasuna mantentzen zihoan. Dena den, burmes asko hamazortzi urte baino gehiago bizi dira. Eztariaren azpitik orban zurien agerpena da, garrantzi txikia duen akats bat; halaber, mantoaren orbanak edo marraz agertzen direnak, edo koloreak ilunagoak, begi grisak edo buztana makurtua edukitzea.

Arrazaren barietateak

Arraza burmesa inoiz ez da arraza arrunta izan, izan ere, betidanik oso askaturik izan da. Pedigri-a eduki zuen lehenengo arraza EEBB-etan izan zen, eta genetiko-ikasketa sakon bat pairatu zuen lehenetariko bat izan zen. Burmes arruntak, batzuetan birmaniarra deiturik, mantu marroi-iluna du. Ipar Amerikan kolore bakarra aintzatetsia da. Aitzitik, Ingalaterran kolore edo barietate asko onarturik daude: urdina, xanpaina-kolorekoa, platino-kolorekoa, gorria, beixa, dortokaren ezkata urdina, marroia eta lila. Ale urdinen mantua grisa eta zilar-kolorekoa da, buztanaren eta bizkaraldearen gainean ilun samarra da. Belarriak, muturra eta oinak grisak dira. Xanpaina-koloretako barietatearen mantua, txokolate-koloretako argia da. Aitzitik, gorri barietatearen mantua, mandarina-koloretakoa da belarri ilunekin. Platino-koloretako barietatean, kumeen ilajea lila da, baina helduengan, ilajea grisa arrosa tonuekin agertzen da.

Barietate guztietan bereizgarria bera aurkitzen da: ilajea motza, fina, dentsua eta disditatsua da (Tiffany baritatean izan ezik, izan ere, ile luzea du). Bere ezaugarriak garrantzitsuena da bere mantu marroia ederra eta zeta-tsua. Kumei beren behin betiko aspektua lortzea kostatzen zaie. Erdipurdiko tamaina du, nahiz eta argala eta dotorea izan, gihartsua da. Ia-ia ez dauka gantzik eta indar sumagaitza du. Bere buruak triangelua-

ren itxura du, gainera motza, estua eta zorrotza da. Bere begirada bizia da eta beren begi handiak eta adierazgarriak ekialdeko berizgarri nabari bat dute.

Zainketak eta elikadura

Felido hau oso iraunkorra denez, ez ditu behar zainketa berezirik. Bakarrik bere mantua garbi-garbia egon behar da; horretarako, linozko ehundura edo eskularru bat ozpinan eta uretan bustita erabil daitezke. Dena den, oso bihurria denez, etxeko istripua saihesteko kontu batzuk eduki behar ditugu; adibidez, ez dugu utziko edozein objektu zorrotz edozein lekutan. Adibidez, oso arriskugarria izan daiteke aulki batean ganibeta edo artaziak uztea, aurkitzen bada... Lurzorura erortzen diren orratzak oso arriskugarriak dira; behar bada arriskugarriena direla esan dezake, izan ere, hanka batean edo ahosabaian iltza dakiokete eta gainera irents ditzake-te. Produktu higieniko guztiak eta medikamentuak katuaren eskuetatik at egon behar dira. Lursorura edozein pilula erortzekotan, katuaren kuriositatea esnatu baino lehen hartu behar dugu. Intsektuzidekin, ihintza izateko orduan, kontu handia eduki behar da, nahiz eta etiketan etxeko animalientzat ez dela arriskugarria ipini. Burmesa animalia oso txukuna da eta ez zaizkio batere gustatzen zikinkeria edo usain txarrak. Gehien gustatzen zaizkion leku garbiak direnez, plastikozko edo metalezko kutxa higienikoa bere behartasunak asetzeko eman behar diogu. Kutxaren ondolan zerrakinaren, harearen edo kartoiaren ordeztu produktu absorbatzaileak erabili behar dira; adibidez, hare bereziak, oso lodiak, zeinek bere barruan dauden materialek usain txarrak eta likidoak xurgatzen dituzten. Bere elikadurari dagokionez, esan dezakegu egunero 100 gr haragi, beste 100 gr arroza, lekak eta barazkiak eman behar dizkiogula. Hazkundean zehar edozein konplexu bitaminiko ematea

komenigarria izaten da.

Birmaniatik EEBB-etara

Birmaniar monasterioetan arraza burmesa jainkotzat hartzen zuten. 1930. urtean Birmaniatik (Rangunetik) EEBB-etara arraza honen eme bat -Wong-Mau zuen izena-inportatua izan zen. Joseph Thomson doktorea katu honen jabea zen, katuaren kolore bakarra asko gustatu zitzaio-nez, hazleen talde batekin eta genetistekin, programa berezi bat kumeak kontrolatzeko eta Wong-Mau-ren geno-tipoa ikertzeko egin zuten. Oso goiz arazo bat agertu zen; ar bat Wong-Maurentzat behar zuten eta azkenean ez zeu-katenez, katu siamdarrek erabili zituzten. Gurutzatze asko egin ondoren, hiru mota katu lortu zituzten: gorputza zurbi-la eta hankak ilunak dituzten katuak (zeharo siamdarrek), beste batzuk Wong-Mau bezala, ilunagoak, eta bukatzeko, tonu nabar-iluna duten katuak. Benetako burmesak jaiotzen ziren eta gene burmesa ezarri zen. 1936. urtean, Tomsonek eta beste "gatofilo" amerikarrak ofizialki katu

burmesari pedigri-aren titulu ematea lortu zioten. Nahiz eta Birmaniatik ale batzuk inportatu, oso gutxi izan zirenez, gurutzatze exogamiko batzuk siamdarrekin egin behar izan zituzten. Ondorioz, arrazak garbitasuna galtzen zuen, eta 1947 urtetik 1954 urtera arte erre-gistroa uzten zen. Handik aurrera, katu burmes batzuk Europara esportatuak izan ziren eta Ingalaterran, 1952. urtean, nabar-kolorekoa duten katuak onartu zituzten. Eta 1960. urtean, urdinak.

ABSINIAKO KATUA

Absiniako katuak, arrazarik zaharrenetarikoa bat da, hungarria, polita eta desberdina beste katurekin konparatuta. Felido hau oso goxoa, apala eta maitasun handikoa da; halaber, fereka asko behar dituen katu bat da. Bere jabeak berarekin jolastu eta arreta eman behar dio; bestela, goibeldu ohi da eta azkenean isola daiteke edo ihes egin dezake. Oro har, pertsona bakar batekin maitatu eta lagundu ohi dio.

Bere izaera bizia eta jostalaria da. Familia berriarekin lehenengo kontaktuan mesfidatia izan daiteke, baina begirunez tratatu ondoren eta lasaitasunarekin hitz egiten badiogu, goiz bere izaera ona eta izugarritzko adimena adierazten dizkigu. Inguratzen zaizkion gauza guztiak interesgarria iruditzen zaizkio, eta berezko ikusnahia betetzen nahi du. Denboraren poderioz, bere jabeak, pazientziaz, joko batzuk edo ariketak irakatsi diezazkioke.

Bere bizitza apartamentu batean zaila izan daiteke, izan ere, leku irekiak behar ditu: lorategiak, basoak... Hemen zuhaiztetzera bizkortazunez igotzen ditu. Dena den, batera, bere jabearen presentzia behar du. Pisu batean hazten bada, terraza handia landareekin behar du, horrela erosoago eta menpekotasunik gabe sentituko da (ez zaio gustatzen beste katu askorekin bizitzea). Eme bat eta ar bat elkarrekin badauzkagu, denbora gutxi barru bereistezinak egingo dira; bata egoten den lekutan bestea egongo da. Emeak ez dira hain emankorrak. Sabelaldian zehar, biziago eta ipurterre

bihurtzen dira, eta hau dela kausa, erorketak saihesteko gehiago zaindu behar ditugu. Gainera, kontuan hartu behar da arraza honetan hain aukeratua dela genetikoki, ezen oso erraza baita hezurren apurketa pairatzea.

Erditzeo ordua normalean lagundu behar diegu. Kumaldi banatan lautik bostera bitarteko kume eduki ohi dituzte. Jaiotzean beren ilajea lumaduna da, orban ilunekin. Denboraren poderioz, orban hauek desagertzen doaz, edo heldutasunera ailegatzean desagertuko dira. Arraza honen kumeen garapena beste arrazak baino motelagoa da.

Dietan dagoen katua

Felido honen gorputza luzea, argala eta armonikoa da. Bere mugimendu arinak eta siamdarrenak antzekoak dira. Bere burua triangulu formakoa da, fina eta luzanga; bere begien kolorea hur-berdeak edo horiak dira. Sudurra iluna da eta belarriak zorrotzak. Gorputzadarrak oso finak dira eta bere oinetan kuxin beltzak daude.

Bere ilajearen kolorea, erbi-nabarlaranja beltzez punteatuta edo gorrikobre-kolorekoa marroiz punteatuta dago. Dena den, nahiz eta oso bitxiak izan, eta Ingalaterrako eta Ipar Amerikako hazleek ezagutu ez, barietate urdinak edo beixak ere egon badaude. Ale hauek erakusketarako erabiltzen dituzte.

Absiniako katuaren bitxikeria bere ilajea dago; bere mantua punteaketa zamarra agertzen da, izan ere, ile bakoitzaren kromatismoa, kolore baten egiaztatua, bi edo hiru trazoga-

tik moztuta dago. Orduan, bere ilajeak kolorearen ñabardura oso politak erakusten ditu. Buruaren gainean duen orban txiki batek, pumaren itxura ematen dio.

Zainketei dagokienez, animalia honek izugarritzko intolerantzia arkakusoei eta kaparrei erakusten diela esan daiteke; halaber, periodikoki merkatuan dauden produktuekin desinfizioak behar ditu. Komenigarria da halaber, ilea eskuilatzea eta igurtzea trapu baten bidez, leuna eta disdiratsua mantentzeko.

Absiniako katuari edozein haragi gustatzen zaio, baina loditzen saihesteko, egunero 100 edo 150 gr haragi barazki egosiekin eta arroza egositaren pixka bat eman behar zaizkio. Komenigarria da haragi mota batzuk ematea, baita erraiak ere.

Bazkari banan erdi goilarakada garagardoaren legamia eman behar diogu. Hazkundean, sabelaldian eta edozkitzean zehar, konplexu bitaminikoak eta elikadura kaltzio eta fosforo ugariarekin eman behar dizkiogu.

Bidaia- denboran

Denboraren gau ilunaren barruan atxilotua, Egiptoko hilobietako freskoetan jainkotzat irudikatua, Absiniako katuak Bast Jainkosa felidoari Goiko eta Beheko Egipto gobernatzeko, bere aurpegia eta bere itxura liraina eman zizkion. XX men-

dearen amaieran Egiptoko katu zaharren aztarna momifikaturik, Absiniako katuarekin konparaturik izan ziren, eta ondorioz, beren antzekotasuna ikus zezaketen: ilea urre-kolorekoa zen eta burezurreko egitura ia-ia berdina zen.

Bast Jainkosa felidoaren ondorengo zuzenak (katu handientsuak izanez), 1860. urtean, Ingalaterrako erregimentu batek guda amaitu ondoren, Absiniatik Ingalaterrara bidali zuten. Espeziea lortu zuen arraren izena Zula zen. Pazientzia handiz, ezaugarri antzekoak zituzten katuarekin gurutzatze asko egin behar izan zituzten, Absiniako katuak arazorik gabe ugaltzeko. 1929. urtean, arazaren estandarra sortu zen eta "Abyssinian Club"-ak dibulgatu zuen, zeinek gaur egun bere ezaugarri fisikoak eta izaera hobetzen jarraitzen baitu.

Bigarren Mundu Gerraren hasieran, European, Absiniako arraza desagertzeaz egon zen janaririk ezagatik; izan ere, bere ezaugarri fisikoak eta erbiarenak antzekoak zirenez, jendeak jaten zuen, azkenean "katu-erbia" deitzen zioten. 1960-1970. urtean, Absiniako katu Britainiarra berriro gutxitzen hasi zen felidoen leuzemiagatik. Bakarrik EEBB-etan eta Frantzia ale batzuk bizirik geratu ziren eta berriro Erresuma Batua-ra esportaturik izan ziren, izan ere, herrialde honetan katu hau oso preziatua da.

Arraza honen psikologiari buruz ez dakigu ezer. Biboteak edo bibrisak oso sentikorrak dira; adibidez, katuaren begiek ez dutenean ezer ikusten, biboteak radarra bezala funtzionatzen dute eta hurbil dauden objektuak nabaritzeko gai dira. Arriskuan balego, bibrisak konturatu dira, eta beharrezkoa bada, Absiniako katuak bere ikusmena babestu dezake. Faktore honek beste batzuekin batera, milurtekoren zehar, jatorri felidoari babesa ematen zioten.

Angorazko katuaren edertasuna bere gorpuzkera aristokratikoa eta berezko goxotasuna eta adiskidetasuna lagun-kide bereiztezin bihurtu dira. Etxekoa, oso nagia, trebea eta mantsoa da; isiltasuna eta pakea gustatzen zaizkio. Horregatik, jabe maitagarri bat behar du, zeinek bere lasaitasuna errespetatu ohi baitu.

Felido honen ilajea, sabelan eta buztanean oso dentsua eta zetatsua da. Udan, angorazko katuak bere ilea parra-parra muda egiten du, eta batzuetan ile motza duen katu bat ematen du buztana iletsuarekin. Aitzitik, negua etortzen denean, azkarki bere mantua dentsu bihurtzen da. Daukan azpi-ilea katu persiarrena baino dentsoagoa da. Hau dela kausa, ez zaio nahasten edo korapilatzen, eta horrela bere eskuilaketa errazagoa da.

Aukeratzaille batzuen ustez, zuri-koloreko angorazko katu bakarra da, zeinek jaioterri-arraza irudikatzen baitu. Lehiaketetan katurik preziatuena dena zuri-kolorekoa da, nahiz et ale zuriak gorrak izan. Baritate honetaz gain, ale beltzak, tigreen larrua bezala duten katuak, jaspeztaturik, urdinak, urdin-jaspeztaturik, bestean beste.

Kasu guztietan, katuaren buztanaren puntaren tontorra zorrotza da. Sarritan, animalia mugitzen denean, buztana bere bizkaraldean tolesten da, burua ia-ia ukitu arte. Hau arrazaren ezaugarria da.

Angorazko katuaren elikadurak ez du arazorik. Haragia eta gibela asko gustatzen zaizkio, baina arroza, barazkiak eta arrainak ere eman behar dizkiogu. Bere larrua egunero eskuilatu eta orraztu behar da. Hala ere, hirietako aparta-

ANGORAZKO KATUA

mentuetan bizi diren katuak larruaren azal zikinagoa izaten dutenez, periodikoki garbiketak behar dituzte, eta xanpu lehorrekin egin behar dira, ura gorrotatzen baitute.

Jatorri nahasgarri bat

Katakumeak oso goiztiarrak dira, beren begiak persiarrak baino lehen irekitzen dituzte. Jaiolekuan daudenean, borroketan jolasten dute. Hala ere, mantuak, arrazaren benetako ezaugarriak lortzeko, bi urte behar ditu.

Nahiz eta "gatofilo" askok angorazko katuak Palaseko Katuarengandik (*Felis manul*) datorrela pentsatu (felido basatia, hiru kiloko pisua duena, gris-laranja kolorekoa, Erdialdeko Asian eta estepetan bizi dena), zoologo gehienek hipotesi hori faltsua dela pentsatzen dute, izan ere, haien artean desberdintasun garrantzi-tsuak daude, eta teoria hau baliogabetzen dute. Litekeena den azalpena da Angorazko katuak Asia Txikian zeuden katu arruntetatik etorri zirela. Izan daiteke, zehaztu gabeko garai batean, ile luzea eragiten zuen mutazio genetikoa agertu zela. Katu hauek ez zuten aukera taldetik kanpo gurutzatzeko, eta azkenean ile luzea zuten arraza sortu zen. Hala ere, Asian, katuaren mantuak izugarri hazten direla frogatuta dago. Dirudienez, Pietro della Valle-k, 1614. urtean Anatoliatik bidaiatu ondoren,

Europar angorazko katuak sartu zuen. Hamarkadetan zehar, ilaje luzea zuten katuei angorazkoa deitzen zitzairen. Izan ere, lehenengo etxeko ile luzedun katuak Ankarar (Turkia) bizi ziren.

Persiako katuaren aita

XIX. mendearen bigarren erdian, angorazko arrazak aldaketa batzuk jasan zituen Ingalaterran egiten zituzten hazkuntza-selektiboen ondorioz. Angorazko katuaren orde, Persiako katuak agertu ziren. Angorazko katuaren mantua luzea eta zetatsua zen, gorputza luzea eta burua txikia. Aitzitik, Persiako katuaren gorputza motzagoa eta sendagoa zen, burua zabalagoa eta belarriak txikiagoak. 1888. urtean Persiako katuak ofizialki aurkeztu zuten Londresko Crystal Palace-n.

Hurrengo urteetan, persiarrak aukeratuak izan ziren, eta 1965. urtean arraza ofiziala bihurtu ziren. Denbora horretan oso herrikoiak izan ziren, baina angorazko katuak garrantzia galtzen hasi ziren, ia-ia desagertu arte. Hala ere, orain dela hogeitaz urte, Estatu Batuetan arraza berriro agertu zen; 1963-1966 urteen artean, Ankarako zoologiko batetik Ipar Amerikako hazleek ale batzuk inportatu zituzten. Hazkuntza-selektiboei bere fruituak eman zituzten, eta 1977. urtean Estatu Batuetan Turkiako angorazko katuari onarpena eman zioten ("Turkish Angora"). Erresuma Batuan ere, hazle batzuek angorazko katuak berreskuratzeko lan egiten dute, nahiz eta han dauden aleak eta amerikar aleak koloreari dagokionez desberdinak diren.

Turkiako Van-a, Uretako Angorazko Katua.

Angorazko katuaren barietate bat dago, benetako kastatik

datorrena: Turkiako Van-a ("Turkish Angora"). Van Lakuko Turkiako eskualdean garatu zen. Ingalaterran, 1969. urtean onarpena izan zuen, baina Ipar Amerikan ez da onartua izan. Hotz glaziarretan bizitzera ohituta, neguan bere gorputza ilaje leunez, zetatsuz eta dentsuz estaltzen du, baina azpi-ilea gutxi du. Hala ere, eguraldi ona heltzen denean, mantua galtzen du eta ia biluzi geratzen da.

Bere arbasoak lakuaren ondoan jaio eta hazi zirenez, ura gustatzen zaio eta bizitasunez igeri egiten daki, angorazko katu ez bezala. Horregatik, bere jabeak bainu epel batean sartzen duenean, primeran dago. Etxeko katuak bihurtu denez, zaintzen duen familiak maitemintzen da, nahiz eta bere konfiantza pertsona bakar baten eskuetan uzten duen. Angorazko katu bezala, Turkiako Van-a adeitsua eta maitekorra da, eta izugarrizko adimena du. Bere gorputza sendoa eta luzea da, eta bizkarra gihartsua. Bere

burua kuneiformea da, belarriak handiak, iletsuak eta arrosak ditu barrualdean. Sudurra luzanga da eta tontorrean pigmenturik gabea. Begiak politak dira oso, eta kolore hori-anbarra dute. Bere tonua bitxia da, izan ere, hondoan zuria da, eta buruaren gainean eta belarrien inguruan orban gaztaina-gorriak ditu. Bere buztana nabarmentzekoa da, gorrixka baita eraztun ilunagoekin. Katu hau sarritan eskuilatu eta orraztu behar da. Etxeko izaera duenez, etxe lasai batean primeran egongo da; terraza landareekin badago, hobe. Oso delikatu eta gaixobera denez, arreta handiz tratatu behar da.

BIRMANIAKO KATUA

Katu birmaniarra edo Birmaniako katu sakratua izaera lasaia du; ez da Siamdarra bezain urduria, nahiz eta ahaideturik egon. Katua oso trebea eta alaia da, eta bere jabeei oso fidela. Jolasean sozialitate handia du, eta bere marraka gozoak pertsona lasaiak maitemintzera bultzatzen ditu. Apartamentu batean erraz bizi daiteke. Bere ilajea luzea, zetatsua eta ugaria da, bereziki lepoan eta buz-

tanean; muturrean motzagoa da eta masailetan dentsuagoa. Ilajearen ehundura inoiz ez da tentea edo matea. Bere kolorea zuria edo beixa da, baina aurpegia, belarriak, hankak eta buztana grisetik txokolate-koloreraino aldatzen dira, barietatearen arabera.

Gorputza tamaina ertainekoa, sendoa eta luzea du. Hankak indartsuak dira, sudurra motza, eta burua biribila, bibote ugariekin. Katu honek Himalaiako katuaren antza du, baina Birmaniako barietate guztiek trazu berezi bat dute (eta horrek desberdintzen ditu): atzaparren kolore zuri orbangabea. Seguraski, gene atzerakorrak zuriz punteatuta egotea da horren arrazoia. Bere ilajea ez da hain ugaria, eta Angorazko katu edo Turkish Van-aren antza du. Birmaniako katuaren begiak nahiko handiak dira, urdin distiratsuak, eta Himalaiako katuarenak baino sakonagoak.

Barietateak, zainketak eta elikadura

Arraza honengan dauden barietateen desberdintasunak aurpegiaren, belarrien, buztanaren eta hanken koloreetan dautza. Badaude lau arraza. “*Seal Point*” arrazan atal hauek marroi ilunak dira. “*Blue Point*” arrazan gris-urdinak dira. “*Lilac Point*” arrazan gris perla dira eta “*Chocolate Point*” arrazan txokolate-kolorekoak dira. Azken urteotan, hazleek ile motzeko Birmaniako katuak aukeratu dituzte, Snowshoe deituak (“*Elurreko Zapatak*”), baita maskara gorrizkadunak edo tigre-

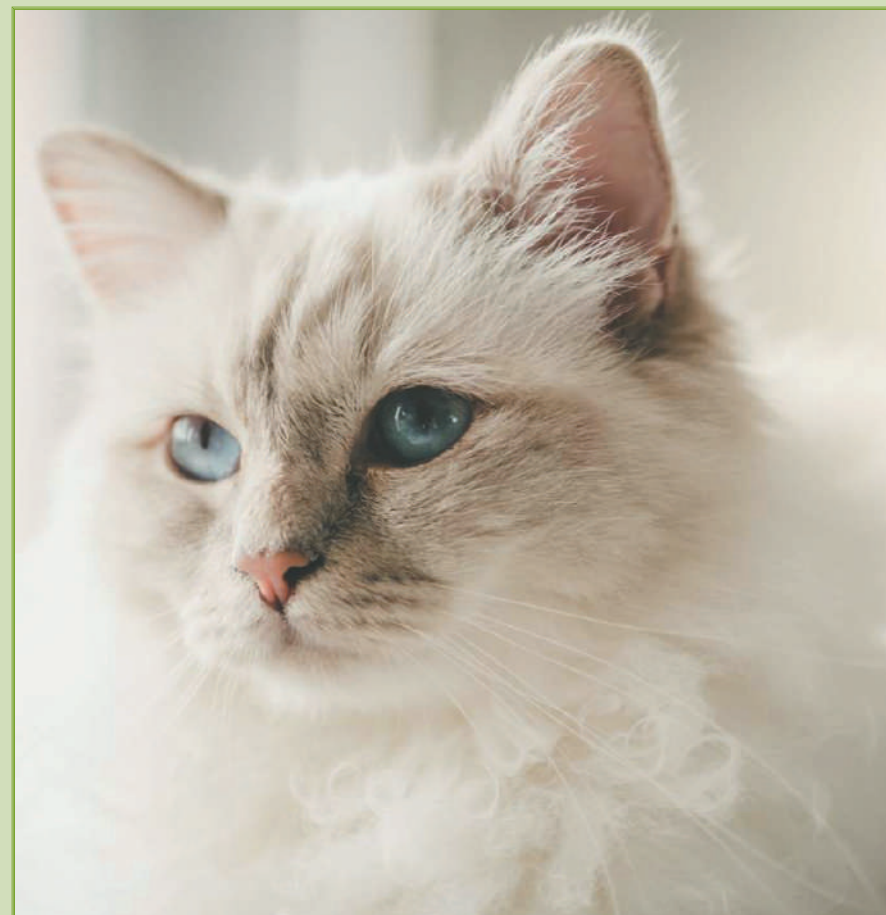
azalaren antza dutenak ere. Hala ere, Ingalaterran masakaren kolore urdina edo foka-kolorekoa dutenak bakarrik onartzen dira, AEBetan, berriz, txokolate eta lilac kolorekoak ere bai. Emeen ekintza sexuala oso aktiboa da, eta zazpi hilabeterekin estaltzeko gai izan daitezke. Kumaldi bakoitzean 3 eta 5 katakume bitarte izaten dituzte, jaiotzean ia guztiz zuriak direnak, eta denborarekin gorputzaren ertzetan kolorea hartzen dute (belarrietan edo buztanean, adibidez). Begiak irekitzean, urdin zafiro kolore zoragarria dute, eta kolore hori sakontzen doa. Elikadurari dagokionez, haragi mota guztiak onartzen dituzte: behi-haragia, zaldi-haragia, txerri-haragia... baita erraiak ere, koipe-zatiak izugarri gustatzen zaizkielarik. Arraina ematen bazaie, arantzak kendu behar dira. Nahiz eta barazkiak edo arroza gustuko ez izan, haragiarekin nahasi behar dira. Eguneroko elikaduran, 200 gramo janari hartu behar

dute: horietatik 130 gramo haragia izan behar dira, eta gainerakoa barazkiak eta gazta. Kontuan hartu behar da katu hauei substantzia toxikoak ezabatzea kostatzen zaiela, beraz, lata-jana ez zaie eman behar. Egunean behin eskulatu eta orraztu behar dira.

Jatorri misterioitsua

Birmaniako katuaren jatorria misterioitsua da. Nahiz eta 65 urte igaro eta Frantzian bere pedigree-a 1925ean onartua izan, oraindik ez da zehazki ezagutzen nondik datorren. Batzuek diote Asiako hego-ekialdetik etorri zela, eta Budisten tenpluetako katu sakratuak zirela. Hango apaizek, fededunak hil ondoren, katu baten itxuraz berriz etortzen zirela sinesten zuten. Beste batzuek diote arraza Frantziako hazleek sortu zutela, Siamdar katuak eta ile luzeko katu zuri-beltzak gurutzatuz. Argi dagoena da Birmaniako katu aparteko arraza dela, siamdar zurien odol nahasketarekin.

Bigarren Mundu Gerrara arte, arraza honek arrakasta handia izan zuen Frantzian, baina gerra ostean populazioa behera egin zuen. Denbora luzea behar izan zuen berriz indarra hartzeko. Birmaniako katuak Ingalaterrara 60ko hamarkadan iritsi ziren lehen aldiz, eta 1966an txapelketetan lehiatzeko onartuak izan ziren.

HIMALAIAKO KATUA

Himalaiako katua, Siamdar eta Persiar katuen arteko gurutzaketatik sortu zen. Felido maitekorra, baketsua eta oso jostalaria da. Ale bakoitzak bere izaera propioa du, baina gehienek arbasoen ezaugarriak nahasten dituzte. Himalaiako katu gutxi dira endredatzaileak eta apetaitsuak, Siamdar arraza bezalakoak, baina gehienek, Persiarra izan ezik, trebetasun handia dute arratoiak harrapatzeko eta gauza berriak azkar ikasteko.

Katu hau familia osoaz maitemindu ohi da, janaria ematen dion pertsonarekin eta ilea orrazten dionarekin harreman berezia garatuz. Bere izaera goxoa eta afektua lortzeko gogoak ezin hobeak dira pertsona bakarrekin bizitzeko. Marraka leuna eta gozua du. Apartamentu txiki batean eroso egon daiteke, baina egokiena gela bat, terraza edo lorategi bat izatea litzateke, mugitzeko leku gehiago izan dezan. Emeak zortzi hilabeterekin araldian sartzen dira, Persiar katuak baino apur bat lehenago. Hala ere, hazleek ez dituzte gurutzatu nahi urtebete bete arte. Badaude Himalaiako katuen kasuak non bi urtera arte araldian sartu

ez diren. Arrak, berriz, 18 hilabetera arte ez dira sexu heldutasunera iristen. Kumaldiak txikiak izaten dira, normalean bi edo hiru katakume dituzte, Persiarren antzera, baina ez Siamdar katuen kasuan. Jaiotzean, ilearen orde, bilo bat dute, eta hau beixa uniforme edo guztiz zuria da. Kolorea aste gutxiren buruan agertzen hasten da, lehenik belarrien ertzetan, gero sudurrean eta hanketako kuxinetan, eta azkenik buztanean.

Nahiz eta ale batzuen buruak beste batzuenak baino lumadunagoak izan, katu honetan ez dago ile luzerik berezko; ilea hazten den heinean agertzen da. Emeek urtebete dutenean, ilajea 12 cm-ra iritsi daiteke, eta arreek 15 edo 16 hilabete igaro arte itxaron behar dute halako luzera lortzeko. Kumeak akatsik gabe lortzea ez da erraza. Ohiko akatsak honako hauek dira: burua luzea eta triangeluarra (Siamdarraren antzera), hezurdura hauskorra, begiak borobilak ez izatea edo ez urdinak izatea, ile motza edo ustekabeko orbanak. Egutero orraztu behar dira, eta haragia, arraina, arroza eta barazkiak jan behar dituzte. Txikitan, esne ugari behar dute eta egutero lau otordu, baina helduek bi otordu nahiko dituzte.

Izaerak eta barietateak

Nahiz eta ile luzea duten arrazak (Siamdarraren eskemaren antzera) izan, Himalaiako katua berehala identifikatzen da: burua

zabala eta biribila du (Persiar katuaren antzera), masail potoloak, sudur motza eta sudurtaltoa. Belarriak txikiak eta urrunak dira, ilajea zetatsua eta leuna da, biboteak luzeak, eta lepoa motza. Buztanak ez du ile asko. Gorputza sendoa da, eta hankak mardulak dira. Begien kolore urdin zafiroa lortzea desiragarria izango litzateke, baina zaila da lortzea.

Mantoari dagokionez, Siam-darren ezagunak diren kolore guztiak onartzen dira: Blue Point (gorputza zuria eta aurpegiko maskara, hankak eta buztana urdinak), Chocolate Point (gorputza marfil kolorekoa eta kakao koloreko puntuak), edo Red Point (zuri-zurizka gorri puntuekin). Erakusketetako epaileek gorputz zurbilak eta bazter dentsoak nahiago dituzte. Hala ere, Himalaiako katuaren ilaje luzeak zailtasunak sortzen ditu bazterretako kolorearen dentsitatea nabarmentzeko, eta horregatik gorputzaren zurbiltasuna azpimarratzen da.

Arraza berri baten jaiotzea

Himalaiako katua genetika-arazoak kentzeko esperimentuen ondorioz sortu zen, baina gerora berezitasun gehiago garatu zituen. Helburu nagusia Siamdarraren koloreak izan zituen, baina Persiarren itxura eta ilajea mantentzea

zen. Nahiz eta Ingalaterrako eta Ipar Amerikako hazleek helburu honekin ados egon, izenarekin eta arraza berriaren estatusarekin ez zeuden guztiz ados. AEBetan "Himalaiako katua" izenez ezagutzen da, ile luzea duen arrazatzat hartzen baita, baina Ingalaterran eta Europako hiriburu gehienetan Persiarren azpi-arrazatzat hartzen dute, kolore maskaraz gain.

Lehen gurutzatze nahitakoak 1924an egin ziren, Suediako genetista batek. 1930ean, Harvardeko Medikuntza Eskolako ikertzaile batzuek aukeraketa genetiko zorrotzagoa egitea erabaki zuten, hainbat ezaugarriren jaraunspena bermatzeko. Horrela, Persiar, Siamdar eta Birmaniarren arteko gurutzaketak egin zituzten, eta ile luzeko kumeak lortu zituzten. Azkenean, 1935ean, lehen ile luzeko eta kolore maskaradun katua jaio zen AEBetan. Urte berean, Ingalaterran hazle kluba sortu zen antzeko gurutzaketak egiteko, eta helburu nagusia benetako Persiar bat lortzea zen, Siamdarraren koloreekin. 1950ean arraza benetan garatua izan zen, eta AEBetan Himalaiako katuen hazkuntza hasi zen. 1957an, ACEFA (American Cat Fanciers Federation) erakundeak Himalaiako katuari arraza-titulua eman zion.

Bali-ko katua, ile luzeko katuen artean dotoreeneta-ko eta deigarrienetako bat da. Siamdarren mutazio batetik sortua, katu soziablea eta trebea da. Siamdarraren antzera, akrobatikoa eta jauziaria da. Korrika egitea, gortinetara igotzea eta beren jabeen sorbaldetara salto egitea gustatzen zaio. Familia osoarekin maitemindu ohi da, baina bereziki pertsona bakarrarekin. Nahiz eta maitekorra izan, ale batzuek Siamdar askori bereizgarri zaion hoztasuna mantentzen dute. Apartamentu batean bizitzeko gai da, baina leku irekiak, hala nola terrazak edo lorategiak, nahiago ditu. Bere ilajea abantaila handia da, Siamdarrek ez bezala, ez baititu korapiloak egiten.

Gibela eta yorkeko urdaiazpikoa

Bali-ko Katua ez du elikadura berezi bat behar; janari prestatuak edo etxeko janaria gustatzen zaizkio, baina bereziki atsegin du gibela eta York urdaiazpikoa. Beste arrazekin alderatuta, heldutasun sexuala beranduago iristen zaio. Emeak ama bikainak dira; hiru edo lau kume izaten dituzte, eta arreta handiz zaintzen dituzte, haiekin jolasten denbora asko emanez. Katukume bat erosi aurretik, kontuan hartu behar dira hain-

BALI-KO KATUA

bat gauza: katuaren begiak, belarriak eta sudurra garbiak izan behar dira, eta mihia arrosa. Ez du arkakusorik edo haien gorozkirik izan behar. Katuaren izaera urduria edo ahula bada, hobe ez erostea. Lehen inpresioa ona bada, komenigarria da albaitariarengana joatea aholkua jasotzera. Etxerako iritsitakoan, katua estresatu dezaketen zarata handiak eta gehiegizko manipulazioa saihestea gomendagarria da; horrez gain, leku eroso bat eskaini behar zaio lo egiteko.

Bali-ko dantzariak

Katu honen gorputz lirainak eta mugimendu dotoreak lehenengo hazleei Bali-ko dantzariak gogorarazi zizkieten, eta hortik dator izena, nahiz eta ez duen inolako loturarik Bali uharte zoragarri horrekin. Katua Ipar Amerikako hazleek garatu zuten. Urteetan zehar, edozein siamdar kume artean, noizbehinka ile luzeak jaiotzen ziren. Hasiera batean, ale horiek siamdar "akastuntzat" hartzen zituzten eta erakusketetatik baztertzen zituzten. Hala ere, 1940ko hamarkadan, Ipar Amerikako hazle batzuk ile luzeko arrazari buruzko interesa piztu zuten, eta espezie hori hedatzen hasi ziren. Ile luzea sortzen duen genea atzerakoia denez, ile luzea duen siamdar bat homozigotikoa izan daiteke gene horretarako. Horrek esan nahi du ile luzearen bi geneak dituela eta bere kume guztiak ile luzedunak izango direla. Espezie hau hedatzearekin batera, katu horiek gero eta miresle gehiago izan zituzten. 1970ean, CFA-k (Cat Fanciers Association), Ipar Amerikako katuzale elkarte handienak, Bali-katuaren arraza onartu zuen lehiaketetan eta erakusketetan, baina hasieran siamdar kolore klasikoetan bakarrik: seal point, urdina, txokolate eta lila. Gaur egun, Bali-ko katuen arraza munduko katu-elkarte gehienetan onartuta dago. Katu hauek eta siamdarrek lotura badute, baina desberdintasun nagusia ilaje luzean dago.

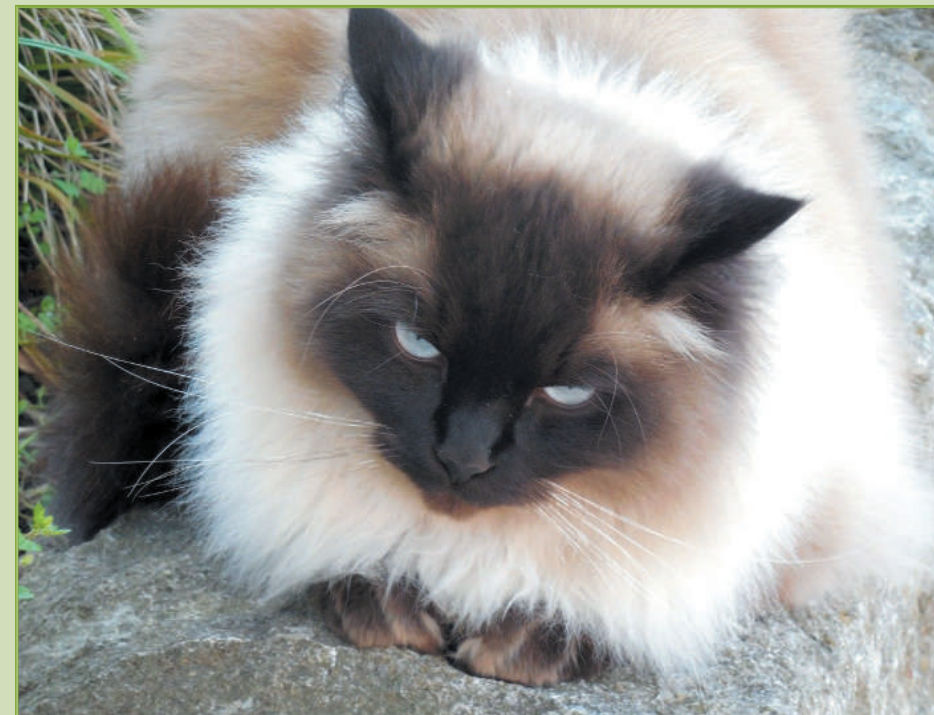

Lirainak eta gihartsuak

Epailleek sariak ematean kontuan hartzen dituzten ezaugarriak honako hauek dira: gorputz liraina, muskulatura onarekin; buru luzea eta egokia, falkaren formakoa; eta begi urdin sakonak, almendra itxurakoak. Akastuntzat hartzen dira begi urdinak ez izatea, pigmenturik gabeko sudurra edo gorputzadarrak ahulak izatea. Bali-katuaren ilajea luzea, fina eta zetatsua da, gorputzari itsatsia, eta ez du azpi-ilerik ezta lepokorik ere. Ilajeak tonuak ditu ilehori eta beix artean, eta sabelaldean kolore argiagoak izaten ditu. Muturren gainean maskara bat agertzen da, marroi iluna, lila edo grisa izan daitekeena, baina ez du bekokia inbaditzen. Hasierako siamdarrek gorputz astunagoa eta buru motzagoa zuten, eta horregatik, gaur egungo Bali-katuek aurreko belaunaldien ezaugarriak izan ditzakete oraindik. Hazleek Bali-katuen eta siamdar arrazaren arteko gurutzatzeak egiten dituzte, kolore berriak sortzeko eta espeziea hobetzeko. Bali-katu bat siamdar batekin gurutzatuz gero, kumeak siamdar itxura izango dute, baina ilajea felparen antzekoa izango da. Horregatik, batzuetan "*Bali-katu motza*" deitzen zaie. Bali-katu motzak beste kume batzuekin gurutzatzean, benetako Bali-katu ile-luzeak lor daitezke.

Jatorri Urdina

Bali-katuaren historia Ipar Amerikan hasten bada ere, katu urdinak, adibidez Errusiako katu urdina, 1860. urte inguruan Ingalaterrara iritsi ziren merkantzia-ontzietan, Arkangelsko portutik (Itsaso Zurian). Katu hauek grisak eta zilar-kolorekoak ziren, eta oso azkar adoptatu zituzten Ingalaterrako hazleek. Katu hauei "*Espainiako katu urdina*", "*arkanjelu katua*" eta "*malterra*" izenak ere ematen zi-tzaiz-

kien. Hasieran, Ingalaterrako erakusketetan katu kaskamotz urdinak irabazten zuten, baina Errusiako katu urdinak, hezurdura finagoa eta buru luzeagoa zutenez, azkenean desagertu ziren.

1912. urtean, katu urdin moten arteko bereizketa egiten hasi ziren, eta berriro agertu ziren. Hala ere, II. Mundu Gerraren ondoren, ia desagertzeko zorian egon ziren. Hazle batzuek, Ingalaterrako "*gato filoen*" babesarekin, maskara urdinak zituzten siamdar katuak gurutzatu zituzten, "d" diluzioaren genearen eramaile zirenak, eta, horregatik, urdin kolorea zuten. Horrela, katu mota sofistikatuak lortu zituzten. Egoera hain urrun iritsi zen, non berriro Errusiako katuen erakusketen arau ofizialak ezarri behar izan baitzituzten.

1965. Urtean, hazleen talde batek II Mundu Gerraren lehenengo ezaugarriak berreskuratu nahi izan zituzten: burua falkaren itxuraz, kusunak, belarri luzeak, belarri tentak, ilaje bikoiztuta, motza, leuna eta beregorputzaren osoan tentea. Eta horrela gaur egun arte, familia lasaietako

kide bat bezala, jarraitzen du. Haiekin bere maitasuna, trebetasuna, eta ausardia banatzen ditu. Errusiako katu urdina, apartamentuko katu tipikoa da. Bere marraka hain goxoa eta leuna da ezen ez baitaki noiz araldian dagoen. Beste aldetik, haien artean maitakorrak dira oso eta horregatik izugarrizko gurasoak direla esan dezakegu. Kumaldi banatan 4 katu hazten ituzte. Era askotako elikadura izan behar da: haragi zatituta, birikiak, barazkiak eta noizean behin errai batzuk. Errusiako urdinak, bere hazkuntza egiteko ordua, erazo bat aurkesten du: gurasoak zeharo garbiak izan behar dira, izan ere, arraza honek hondatzeko tendentzia dute: burua zabalago zamar bihurtzen da, mantuan ile zuriak ager daitezke, potolo bihur daitezke...

KATU MAPATXEA

Katu mapatxea, edo Maine Coon, Ipar Amerikako arrazarik zaharrenetariko bat da. Bere izena Maine estatuari zor dio, eta dirudienez, arraza hori han sortu zen Amerikako etxeko katuen eta angora katuen arteko gurutzatze baten ondorioz. Herriko legenda batzuek diote katu hauek etxeko katu erdi-basatien eta mapatxeen arteko gurutzaketaren emaitza direla, bi animaliek buztan dentsoa eta ilaje iluna baitituzte. Hala ere, genetikan oinarrituta, animalien arteko gurutzaketa hori ezinezkoa dela frogatu da. AEBetan, katu mapatxeak oso errotuta daude, eta ia mende bat baino gehiago daramate. Pixkanaka, hauek eboluzionatu egin ziren, eta etxeko katu sendo eta eder bilakatu ziren. Beren tamainari esker, Ingalaterra Berriko etxeetan arratoiak akabatzeke ezin hobeak ziren. Gainera, negu gogorak jasateko egokiak ziren, eta katu-arraza handien artean daude. Arrak 7-9 kilo arteko pisua izan dezakete, eta emeak, aldiz, 5 kilo ingurukoak izan ohi dira.

Siamdar katuak Ingalaterratik iritsi zirenean, katu mapatxeek ospea galdu zuten AEBetan, baina Ipar-ekialdeko etxeetan katu horiek nagusi izaten jarraitu zuten. 1950eko hamarkadan, hazleek berriro haien pedigriak erregistratzen eta erakusketetan parte hartzen hasi ziren. 1967an, OCA (Canadian Cat Association), ACFA (American Cat Fanciers Federation) eta ACA (Cat Fanciers Association) elkarteek katu mapatxearen erakusketen arautegia onartu zuten, baina CFak (Cat Fanciers Association) 1968ra arte ez zuen arraza onartu.

Begi ezberdinak

Maine Coon katuak buruaren gainean ilaje motza du, bizkaraldean luzatzen hasten dena eta gorputzaren gainetara eta buztanean oso dentsoa dena. Bere ilajea leuna eta zeta-tsua da, nahiz eta ez den persiarren ilajea bezain ikusgarria. Buztana dentso eta garatua da, puntan ileko xerlo bereizgarria duena. Burua handia eta biribil samarra da, masaila altuak eta belarri xerladunak ditu. Bere begiak handiak eta obalatuak dira, kolore horixka, berde edo kobre koloretakoak. Estandarraren arabera, katu zuriek bakarrik izan ditzakete begi urdinak, baina begi ezberdinak ere onartzen dira. Epailen iritiz, katu mapatxeen ezaugarri garrantzitsuenak burua, gorputza eta ilajea dira. Arraza honen historian ez da murrizketa ofizialik egon onartutako marrazki eta koloreei dagokienez. Gaur egun, 25 kolore tonu inguru daude onartuta, lau taldetan banatuta: kolore bakarrak, jaspeztatuak, jaspeztatuak zuriarekin, eta abar. Dudarik gabe, ezagunena tigrea-

ren larru nabarduna da. Katu mapatxeak Norvegiako basoko katua-rekin antza handia du.

Maskota maitekorra

Katu mapatxea maitekorrak, trebea, etxekoa eta arratoiaren ehizan oso trebea da. Normalean familia osoarekin lotura estua sortzen du, baina pertsona bakar bat aukeratu ohi du bere kuttun gisa. Nahiz eta terraza edo lorategi bat duen etxe bat nahiago izan, apartamentu batean ere bizi daiteke. Maine Coon katuaren garapena oso poliki gertatzen da, eta batzuetan lau urte arte ez du garapen osoa lortzen. Kumaldiak txikiak izaten dira, normalean bi eta lau kume bitartean, eta kumeak askotarikoak izan daitezke, izan ere, kolore eta marrazki anitz aurki daitezke, eta askok koloreen geneen konbinazio desberdinak dituzte. Katu mapatxeak batzuetan akats fisikoak izan ditzake, hala

nola muskulatura ahula edo mantoaren kolore gutxi. Hala ere, bere ilajea orraztea erraza da, eta katu angorazkoarekin bezala egin behar dugu. Katu mapatxearen elikadura askotarikoa izan behar da; etxeko elikadura aukeratzuz gero, haragia izan behar du oinarri: behi, zaldi edo txerri haragia izan daiteke, baita arantzarik gabeko arraina ere, fosforoz aberatsa. Era berean, erraiak eman behar zaizkio: gibela, bihotza edo birikiak. Azken hauek kaloria gutxi dutenez, pisua galtzeko lagungarriak dira. Txikitatik haragia barazkiekin nahastea komeni da, zapore horretara ohitu dadin. Arroza bakarrik pisua hartzeko joera ez duen katu bati eman behar zaio.

Katu mapatxea apartamentu batean bizi bada eta ariketa fisiko normala egiten badu, egunean 200 gramo janari behar ditu; horietatik 130 gramo haragia, arraina, oilaskoa edo erraiak izan behar dira. Gainerakoa barazkiekin eta gaztarekin nahastu daiteke. Katu helduek, oso urduriak edo ariketa fisiko asko egiten badute, egunean 300 gramo janari jan dezakete, izan ere, energia-galera handia dute. Egunean ordu jakinetan jaten ohiitza ona da, horrela deitu beharrik gabe bere lekuan eta orduan itxaroten egongo baita. Ingalaterrako adituen arabera, inoiz ez genizkioke kontserba-latak eman behar kezkatutik, izan ere, kontserbataile batzuek, giza elikaduran kalterik sortzen ez dutenak, katuentzat liserigaitzak edo pozoitsuak izan daitezke.

ESKOZIAKO KATUA

1961.urtean, Eskoziako landetxe batean, naturalki, katu eme bat jaio zen belarri eroriak, zapalduak eta aurrerantz makurtuak zituenen, kume baten belarrien antzera. Baserritarrek katu hartu zuen, eta hurrengo urtean bi kume berdin erditu zituela konturatu zen, biak belarri eroriekin. Ezuste handia hartu zuen eta familia hori erregistratu nahi izan zuen. Hauek izan ziren lehen Eskoziako fold-ak. Katuek begi politak zituzten, pertsona batzuei asko gustatzen zitzaizkien eta beste batzuei ez hainbeste. Aurkikuntza horren ondoren, hazleek eta genetika-adituek hazkuntza-programa bat eta

gurutze esperimentalak hasi zituzten, arraza berriaren jatorria ulertzeko asmoz. Azkenean konturatu ziren belarrien tolestura gene menperatzaile arrunt baten ondorio zela. Dirudienez, Eskoziako fold guztiek aita bat, gutxienez, trazu horrekin partekatzen dute. Probek ere erakutsi zuten belarrien tolestura mailan aldakortasun handia zegoela. Tolestura horiek ez zuten zerikusirik genotipoarekin edo genetika-egiturarekin, izan ere, ale homozigoto batzuek ez dituzte belarriak hain tolestuta ale heterozigoto batzuek bezala -gene bakar batekin belarri tolestuentzat-. Gainera, ikusi zen fold batzuek buztana motzagoa, lodiagoa eta punta borobilduna zutela. Hasieran, hazleek trazu hori sustatzen zuten, uste baitzuten arrazaren itxura orokorrari laguntzen ziola. Baina, katu batzuen hankak loditzen hasi zirenean, ezaugarri hori sustatzeari utzi zioten. Zerk eragiten zuen ez zen guztiz argi, izan ere, katu batzuei bakarrik gertatzen zitzairen, hemozigotoei zein heterozigotoei. Denborarekin, hazleek ezaugarri horren agerpen-tasa murriztea lortu zuten, eta buztan lodiak zituzten fold-ak hazteari utzi zioten. Horretarako, Erresuma Batuko edo Amerikako kaskamotzekin gurutzatzeak erabili zituzten.

Inglaterran bazterturik

60ko hamarkadaren hasieran, GCCF-k (Governing Council of the Cat Fancy) eta beste erakunde ingeles eta europarrek, oro har, fold-ak erregistratzeari utzi zioten, belarri eroriak akats bezala hartu zituztelako. Azkenean, arraza guztietako erakusketetatik kanpo geratu behar izan zuten. Motibo ofizialak honako hauek ziren: arraza honek belarrietan bizkarroiak izan zitzakeela eta entzumen-galera jasan zezakeela.

Hala ere, Amerikako eta Australiako elkarteek argudio horiek baztertu zituzten. Erresuma Batuko hazleek ere gauza bera egin zuten, esanez garbitasun arrunt batek

belarriak bizkarroirik gabe mantentzen zituela. Gainera, adierazi zuten fold katu zuri batzuek gortasuna izan dezaketela, baina gortasunak ez zuela zerikusirik belarrien itxurarekin. Fold katuen babesak ez zuen fruiturik eman, eta hazleek azkenean kumeak erregistratu gabe saldu behar izan zituzten edo Estatu Batuetako elkarteetan erregistratu zituzten, bertan belarri tenteak akastunak jotzen baitzituzten. Horrela, nahiz eta Erresuma Batuan fold-ak hazten jarraitu, Ipar Amerikan kokatu ziren haztegi garrantzitsuenak, eta bertan CFaren (Cat Fanciers' Association) bidez ospe handia lortu zuten.

Lasaia eta maitekorrak

Fold arrazan, Amerikako kaskamotzaren kolore berdinak onartzen dira: guztiak, baina gastaina-kolorekoa, lila eta siamdarra izan ezik. Bere ilajea motza, dentsoa eta leuna da. Katu hau maitekorra, etxekoa, bakezalea, lasaia eta oso sozialea da. Pertsonekin eta beste animaliekin bakean bizi da. Oso arraroa da fold katu bat

muzina, bihurria edo urduria izatea. Nahiz eta familia osoa maite, beti pertsona bakar batenganako maitasun berezia erakusten du.

Fold katuak ehiztari bikainak dira, batez ere arratoiekin. Lur zabalera irtetea ere asko gustatzen zaie. Hazteko orduan, emeak ama bikainak dira eta katakumeei arreta handia eskaintzen diete. Normalean hiru edo lau kume izaten dituzte. Jaiotzean, buztan motza eta lodia dutenak besteengandik

ondo bereizten dira. Kumeen belarriak tenteak izaten dira jaiotzerakoan, baina lau aste igaro ondoren, benetako fold katuen belarriak aurrerantz tolesten hasten dira, eta tolestura horrek aurrera jarraitzen du heldutasuna lortu arte. Fold katuak gogorak eta gaixotasunen aurrean iraunkorrak dira. Eskozian, neguko egunik gogorrenetan ere, estalperik gabe egon daitezke, eta hotza ia-ia nabaritu gabe. Zainketari dagokionez, noizean behin eskuilatzea eta, kalera ateratzen badira, belarriak aldian-aldian garbitzea da nahikoa.

Elikadura erraza da, etxeko janaria edo prestatuak jan ditzakete. Fold katuaren ezaugarri nagusien artean: burua zabala eta txikia, lepo motza, gorputz trinkoa eta borobila, ez lodia edo astuna. Begiak biribilak eta handiak dira, eta sudur zabalean banaturik daude. Ilajearen tonuak eta gorputzaren kolorea harmonian daude. Buztana malgua eta neurrikoa da, eta gorputz-adarrak tamaina ertainekoak dira.

JAPONIAKO BOBTAIL-A

Japoniako bobtail exotikoaren aurpegiak masailalbo altuak ditu, eta begi obalatuak, handiak eta oso lapitsuak ditu (hau da, desberdintzen duena). Bere gorputza gihartsua, liraina eta dotorea da. Bere ilajea leuna eta zetatsua da, baina iraunkorra da eta azpi-ile gutxi ditu. Bere buztana oso txikia (12 cm gutxi gora behera) eta oso dentsoa da, eta borla bat edo unxiaren buztana osatzen du. Pentsatzen da buztanik eza ale garbiak sortu zituela atzerakor gene bategatik izan zela.

Katu hau Txinatik eta Koreatik etorri zen, eta orain dela 1000 urte Japonian finkatu egin zen. Japoniara iritsi ziren bobtail beltzak ziren; gero katu zuriak etorri ziren, eta azkenean, laranja. Haien arteko gurutzatzeagatik lehenengo Mike-a agertu zen, "hiruren ilajea" esan nahi du (hiru tonu ditu). Katua enperatrizar, zorte oneko ikurra bezala, oparitu zioten. Handik aurrera, literaturan agertu zen; margolariek eta arkitektoek bere itxurak eta koloreak goraipatu zituzten. Tokioko Gotokuyi Tenpluaren fatxadetan katu honen irudi bat, erpe altzatuz, augurio oneko ikurra bezala agertu da. Denboraren joan-etorrian, Japonian oparitzat eta zinginarritzat hartu izan da. Baina Mendebaldeko hazleentzat ez zen oso interesgarria. II. Mundu Gerraren ondoren, Amerikako "gatofila" delako batek katu honetaz maitemindu zen. Bere katu-aristokrazia egiteko prest zegoenez, ale asko erosi zituen, eta 1968. urtean EEBBetara hiru katu bidali zituen; gero, urte berberan etxeratu zenean, 38 katu gehiago eraman zituen. Azkenean, arraza bere herrialdean jendarteratzea eta lehiaketetan sartzea lortu zituen.

Gaur egun, kolore guztiak onartzen dira (siamdarraren mota edo absiniako katua izan ezik), nahiz eta tonu gorriak, beltzak edo zuriak nahi izan. Europan ez da ezaguna, baina Ipar

Amerikan oso maitekorra da; kuxkuxeroa, maitasunezkoa, trebea eta bizia da, beti arratoiak ehizatzeke prest dago. Inguratzen zaion giroarekin ohitzen da, baita pertsoekin ere; dena den, begirunez tratatu behar dugu.

Elikadurari dagokionez, esan daiteke ez dela oso zorrotza. Baina astero behin gutxienez

arraina eman behar diogu, gogokoena delako. Beste aldetik, ez ditu behar zainketa bereziak; egunero eskuilatu behar da bere mantoa ondo mantentzeko. Ugalketarako, orde, zainketa asko behar dituzte, emeei erditzea asko kostatzen zaielako. Erditzea gaindituz gero, bikoteak eta kumeek familiak oso loturik osatzen dituzte.

Katu dotorea da, oso bizia eta jostalaria. Nahiz eta persiarra bezain amultsua ez izan, etxezalea da eta gizakion zainketak asko gustatzen zaizkio. Oso trebea da, baina ez da balakaltzarterik. Nahiz eta apartamentuko bizitza gustatu, hobe da patio txiki bat edukitzea eguzkitan jartzeko. Emeak ama onak dira. Kumeak, panpin pelutxez ematen dutenak, ile askorekin jaiotzen dira; beren ileak helduek baino argiagoak dira. Sarritan tigreak larruzko markak aurkezten dituzte, baina aste ba-tzuk barru desagertuko dira. Jaiotzetik zortzi egunera begiak irekitzen dituzte. Amak etengabe, bere kumearekin harremanetan jartzen du. Katu hori ezagutu ondoren, desberdin dela beste katurekin konpartituz konturatuko gara. Gaur egun, arraza exotiko hau oso bixia denez, oso garestia izaten jarraitzen du.

Zainketa

Zainketari dagokionez, bereziak ez direla esan daiteke: Nahiz eta bere ile motza izan, egunero eskuilatu behar diogu eta franelaren edo eskularruaren bidez dir-dir eragin behar diogu (ilearen norabidean). Elikadura ere erraza da; etxeko janaria baita potez ere jaten ditu (haragia, arraina, barazkiak arrozarekin...). Dena den, ale batzuk oso mokofinak dira eta ez dute onartzen potezko janaririk.

Ezaugarriak

Habanako nabarraren gorputza dotorea eta gihartsua da, baina bere hankak delikatuak eta ardatz-itxurekoak dira. Atzeko hankak aurrekoak baino altuagoak dira. Bere burua biribila da, belarrien puntak zabalak dira, eta begiak amanda-itxurakoak eta oso biziak dira. Bere mutur luzea pizkanaka-pizkanaka hobetzen doa (siamdarraren antzekoa da). Bere buztana

HABANAKO NABARRA

luzea eta malgua da, eta ez ditu behar ez gorapilorik ez bihurriturik.

Katu honen ilajea, marroiaren edozein tonalitatez, motza, disdiratsua, leuna eta gorputzan zehar ondo banaturik egon behar da. Sudurrak eta biboteek mantoaren kolore berdina dute, baina koloreak desberdinak dituzten gauzak bakarrik, kusin oinazolakoak dira, izan ere, arosak dira. Katu honengan akatzat hartzen dituzte: mantoaren gainean ile luze zuriak badira, burua oso handia edo biribila bada, ilajea tigreak larruaren antzekoa bada (helduak badira).

1952. urtean arraza hau jaio zen, Ingalaterrako hazle batzuek katuak nabar-koloreko uniforme, siamdarraren txokolate-koloreekin, lortu nahi izan zituztenean. Siamdar bat, fokaren maskara (txokolate-koloreko gene nabarraren eramailea), katu kaskamotz beltz batekin gurutzatu zituzten (azken hau katu beltz baten eta fokaren maskara katuaren arteko gurutzatzeetik semea zen). Atera zen alea 1953. urtean, Ingalaterran erakutsi zuten, eta arraza berriaren oinarri bihurtu zen. Habana esan zioten (kolore berdinak zituzten untzien arraza batengatik).

1953. urtean, bere hazleek arraza prestatuta zegoela ezaguna izateko esan zuten. Baina bi urte eman behar izan zuten hau gertatzeko, izan ere, adituen artean izugarriko liskarrak, somatikoen tipoari buruz eta erregistroaren estatusari buruz, sortu ziren. Gainera, kritikak askok Burmesaren antzekotasuna ikusi zuten. 1958. urtean Ingalaterrako GCCF-ak (Governing Council of the Cat Fancy) ofizialki arraza hau ezagutu zuen eta Habana izena jarri zioten (hasieran nabar gaztaina-koloreko exotikoa jarri zioten). Europan hau gertatzen zen bitartean, EEBBetara ale batzuk arraza hau herrialde honetan ezagutzeko eraman zituzten. Hantxe Burmesekin identitatearen arazoak ez ziren hain gogorrak (Ingalaterran bezala). 1959. urtean, arraza ezagutu zuten eta Habana nabarra jarri zioten edo Havana Brown. Ingalaterran aukeratzen eta hazten zituzten Habanak Ekialdeko kaskamotzaren antza dute; amerikarrak, orde, oso desberdinak dira: beren belarriak oso handiak dira eta aurrerantz doaz, burua luzeagoa da zabala baino, eta sudurren maila bat du.

MANX KATUA

28

EH 155 zk.

Aintzinako katuen arraza bat da Manx-a (eta bere lehengusu Cimrico-a), katuenetariko bat, zeinek buztana faltzaio. Bere lekuan zokogune txiki bat dago, batzuetan ilez estalita. Nahiz eta hau ezaugarri berezia eman, edertasuna kentzen zaio. Pertsona askok, buztanik eza, forma-anormaltasun bat dela ezaugarria baino, pentsatzen dute. Manx-i, buztanik eza, oztopo bat ekartzen zaio, izan ere, bere ibilkera ez da beste katurena bezalakoa. Inglaterraren eta Irlandaren artean Manx-eko irla dago, eta gure katua jatorriz Manxekoa da. Bertsio batzuk daude esanez nola ailegatu zen hara buztanik gabe. Fidegarrienak esaten du, 1588. urtean, Itsas Armada Garaiezinaren galeoi batek, sotoetako arratoiak akabatzeke, buztanarik gabeko katuak eraman zituela. Itsasuntzia eta bere zama hondoratu zirela. Katu hauek lehorrera ailegatu zirela eta arrazak bere buruari naturamoduz aukeratzen ziola. Hango katuek ez zituzten utzi haien artean gututzatzeak egiten. Gaur egun biztanleak oso harro daude beren katuekin, eta hau dela kausa monetak katuaren irudiarekin egin dituzte.

Etxeko ehiztari mantsoa

Gaur egungo zientziak katu honen buztanik eza gene mutante menperatzaileari leporatu dio. Orain dela denbora asko hasierako mutazioa gertatu zen, gaur egungo "gatofilia" delakoa hasi baino lehen, arraza honek ospea zeukalako jadanik. 1909. urtean, Ingalaterran Manx katuen kluba sortu egin zen. EEBBetan arraza hau pedigree-en erregistroetan ere agertzen da. 30eko hamarkadan, Ingalaterran bere ospea gutxitu zen, nahiz eta gerra ostean Atlantikoko bi alboetan bere ospea berriro berpiztu.

Animalia honen gorputza gihartsua da eta bere bizkarrak motza da. Atzeko hanken luzera aurreko hankena baino handiagoa da; orduan, bere ibilkera jauzilaria da, untzien antzekoa. Bere burua zabala eta biribila da, masailalbo garatuekin. Lepoa motza eta sendoa da, eta sudurra luzea. Belarriak urrunak dira eta begiak biribilak eta biziak dira. Bere ilajea disdiratsua eta bikoitza da, izan ere, barruko bilo dentsoa du eta goiko aldean ile disdiratsua eta zakarra dauka.

Europako katuen kasuan bezala, kolore guztiak onarturik daude: tigraren larruak, zuriak, marmorizadoak, dorkaren ezkatat, beltzak... Manx katu bizia, eraginkorra eta jostalaria da; zainketak eta janaria ematen dizkion edozein familiako kide maite du. Bere erreflexuak onak dira, arratoien ehiztari ona da eta erraztasunez zuhaitzetara igotzen da. Etxezalea da, oso arraroa da etxetik at irtetzea. Oso maitekorra, mantsoa, alaia eta erraza hezteko da. Sarritan leunki eskuilatu behar dugu. Elikadurari dagokionez, ez dauka arazorik, nahiz eta desorduetan apeta ez eman, ez loditzeko.

Ugalketa zaila

Bere ugalketa oso konplikatu da, izan ere, buztanik gabeko Manx-ek gurutzatzen badira, gurasoen gene oinordetzan hartzen duten fetu homozigotoak uteroaren barruan

hiltzen dira (sabelaldeko fase goiztiarren). Kopurua, kumaldiaren lau izan daiteke. Jaio direnak heterozigotoak dira: buztanik eza edukitzeko gene bat dute eta beste gene bat buztan arrunta edukitzeko. Dena den, haien artean ere kopuru handi bat hilik jaiotzen da edo goiz hiltzen da malformazioengatik: hezurretako fusioak, arantza bifidoa... Saiesteko, buztanarik gabeko Manx-ek buztan oinarritzko duten Manx-ekin edo buztan duten beste katurekin gurutzatu behar dira, nahiz eta azken hauek Manxaren genea eduki.

Manx kumeak jaio ohi direnean, lau taldetan sailkatzen diren barietate batzuk aurkeztzen dituzte: buztanik gabeko-

ak, hauek sarritan bizkarrereko oinaldean hutsune bat dute; buztan ornoak dituztenek protuberantzia txiki bat edo konkortxo bat eratu ohi dute; buztan motza dutenek buztan-muinoin mugatua dute, normalean mugikorra eta kurbatua; eta buztan luzea dutenek, buztan ia-ia arrunta dute. Halako barietateak dituzten kume guztiak Manx-ek dira, baina erakusketetan bakarrik buztanik gabekoek parte har dezakete. Arazo hauek arrastatuz gain, emeak ez dira oso emankorrak. Erditze banatan bakarrik lau kume gehienez lortzen dituzte. Hau dela kausa, ez dira oso ugariak.

29

EH 155 zk.

Hazle batzuen emaitza da, pertsona askok Sphynx-a edo Kanadako ilegabea katuarengan miresten dutena ezeztapena bezala ikusten duena. Nahiz eta Aztekek katu ilegabeak haztu, Mexikoko liburu batzuek Mexikoko katu ilegabekoei buruz zerbait esan. Gaur egungo Sphynx arraza 1966. urtean goratu egin zen, Ontarion (Kanada) jaio zen katu mutantearengandik, ilegabea, nahiz eta hazkuntzaren atzean, buztanan, muturrean, oinetan eta barrabilan bilo iheskorra atera zitzaion. Ipar Amerikako elkarte mexikar batzuek arrazatzat hartzen dute, baina herrialde honetik at Sphynx-a aurkitzea oso bitxia da.

Joan den mendean, beste lekutan, Mexikon bezala, mutazio batzuk agertu ziren, hauengandik Mexican Hairless arraza edo Mexikoko katu ilegabea atera ziren. Mexikon bakarrik, arraza hau ofizialki onartuta dago. Rex-en hazkuntzako programa batzuetan ale ilegabe batzuk agertu ziren, baina inoiz ez zituzten arrazatzat onartu, izugarritzko akatsak baizik.

Nahiz eta Sphynx mundu osoari gustatu ez, ezaugarri berebizikoagatik, katu hau oso sozialea eta maitekorra da; gainera, beste pertsonak laztantzea nahi du, eta maitatzen eta errespetatzen dakien edozein pertsonarekin bizi daiteke. Bere maitemindurako xehetasun bat da: neguan, berokuntza ona daukaten etxeetan bizi behar da, izan ere, katu ilegabea izanez, oso hozbera da eta goiz marrantzen da.

Sphynx-aren kume bat erosten nahi baduzu, bere begiak, sudurra eta belarriak oso garbiak egon behar dute, eta mihia arrosa izan behar da. Bere izaera arteaga bada edo ahula

SPHYNX KATUA

badago, hobe ez erostea; dena den, arraza exotikoa denez, albaitari batekin kontsultatzea hobe da. Etxeratzeak talka bat sortu ohi dio; gainera, kontu handiz ibili behar dugu ez marrantzeko. Lehenengo egunetan otzara biguna eman behar diogu, zarata handiak egitea saihestu behar ditugu, eta asko eskulatzeari saihestu behar da.

Elikadura

Sphynx katuak, higadura arruntarekin, 200 gm janari jan behar ditu; haietatik 130 gr haragi-oilasko-erri eta arrainen taldeetatik izan behar dira. Geratzen diren 70 gramoak, barazkiekin eta gaztarekin osatu daitezke.

Ale arteagek, askaturik badaude batez ere, indar gehiago gasatzen dute eta kaloria asko jan behar dituzte; 330 gr-tik aurrera jan ditzakete. Nahiz eta gomendagarria ez izan, gure janariaren zati bat gordetzen badiogu, arantzekin eta hezur txiki zitzakarekin arreata handiz ibili, halaber, jakiak eta saltsa garratzekin kontuz ibili behar da. Ematen diogun janari guztia hotzberoan egon behar da. Haragiaren zatiak eman behar dizkiogu bere hortzak erabiltzeko; honi esker, bere baraila indartzen da; aitzitik, zahartzen doan ahala haragi txikituta emango diogu. Janari ontziratua ematen badiogu, behi-haragia, oilasko-haragia edo arraina emango dizkiogu. Dena den, oso ona da janari ontzizatua eta gazta, gordinarekin txandakatzea. Beste gauza bat aintzakotzat hartu behar dugu: oso ona izango litzateke jatea nahi dugun bakoitzean katuari deitzea, izan ere, modu horretan nahi dugun lekuan eta nahi dugunean egongo da. Oso garrantzitsua da loditzea saihestea. Nahiz eta jakitea oso zaila izan, lerroa mantentzen baduen ala ez, oso praktikoa da saihetsezurrak eta bizkarrezurrak ukitzea; nabaritzen ez baditugu, orduan loditzen hasten da.

4000 urte, Jainkoa animaliarena, banatzen dira. Bidaia luze honetan, katuak duintasunez, lastategitik tronura joan da. Etxezalea izan baino lehen, katuak bere askatasuna, hotza izanez, harraparia izanez eta gose edukiz ordaintzen zituen. Baina Egiptoko poblatuetara hurbiltzen zen heinean, gizonekin molestatu gabe, bizi zitekeela konturatu zen, orduan bere bizimodua aldatzea erabaki zuen.

Elikadura-ohitura barazkijaleak zituen herri honek katuaren bertute ehiztariak apreziatu zituen, izan ere, bere patioetan eta aletegietan zeuden arratoiak ehiza egiten zituzten. Bere baliogarritasunez aparte, apaizek bere herriari jainko-animaliak eman nahi izan zizkieten; gainera, katuaren mugimendu dotorek eta estatuaren jarrerak haiek liluratu zituzten, eta haiek katu Jainko bihurtu zuten. Ministroek katuaren portaera aztertuz gero, beste munduko aginterak eta babespeak ondorioztatu ohi zituzten, marraka egiten zuenez, Mau jarri zioten. Katuaren edertasuna eta sensualitatea emakumearena konparatu izan zen eta modu horretan, *"Bast agertu zen"*: bere burua katuarena zen, baina emakumearen gorputzarekin. Argiaren, berotasunaren, eta eguzkiaren ikurra zen. Honi gaineratu behar zioten katuak erre-

EGIPTOKO MAU

presentatzen zuena: misterioa, gaua, ilargiaren ikurra, giza-kion emankortasun-kontrolatzailea, hildako arimak zaintzen zituen. Faraoiak katu honekin bizi ziren. Katu hau ez zen beste katu bezalakoa; bere mantoaren orbanak zeharo desberdinak ziren. Faraoiek katu hauek maite zituzten eta belaunaldiz belaunaldi bere zainketak pasatu zituzten. Katua hil eta gero, bere balsamatu egiten zuten eta jabeak doluzko janzen ziren. Katuaren sarkofagoaren ondoan arratoiak balsamaturik kokatzen zituzten, beste munduko bidaia egiterakoan katu ez aspertzeko.

350 Kristoren ondoren arte, Bast-en kultoa jarraitu zuten. Gaurko katuarengan izaera harroak ikus daiteke (beharbada aintzinako jainkoaren estatusagatik). Bere gorputzak erdipurdiko tamaina du, dotorea eta orekatua da. Bere muskulatura ondo garatua dago eta gorputzadarrak luzeak dira. Ilajea finoa, dentsoa eta zetatsua da, beti ildaska nabarmenak ditu, nahiz zilar-koloretakoa (Mau Silver) nahiz brontze-koloretakoa (Mau Bronze) bada (hau gastaina-kolorekoa da).

Edozein katukume belarrien artean marrazki bitxiarekin jaio ohi da, marrazki honek kakalardoaren antza du (zingarri faronikoa bezala). Bere begiak handiak dira eta amanda-itxurakoa dute, beren kolorea berdea, horia edo hur-kolorekoa dira, beren betzuloak ez dira txinatar-antzekorik. Egiptoko Mau-aren herrialdea hain beroa denez, tenperatura-aldaketa hauek mina egiten diote eta ingurune eroso eta epela behar du nahiz eta apartamentu txiki batean bizi.

REX KATUA

Rex katu exotikoak oso adimena eta sentikortasuna erakusten ditu. Haiek lasaiak, oso kuxkuseroak, eta malguak dira, baina zeharo burujabeak ere. Dauden Rex arraza biak oso antzekoak dira: Cornish Rex-a eta Devon Rex-a. Katu hauek oso kanporakoiak dira eta jabe balakarientzako katu aproposak dira. Generalki familia osoaz maite ohi dira, izan ere, magalgo katuak dira, oso etxetiarrak, eta onenak dira apartamentu batean bizitzeko. Beste arrazak ez bezala, Rex katua mutazio naturalagatik sortu egin zen.

Oso erraza da orraztea, Rex katuek ez dituzte galtzen ileak etengabe, persiarrak bezala.

(hau da arraza guztiei gertatzen dena, nahiz eta kaskamo-

tzak izan).

Behar dutena da zurda oso motza eskuila baten bidez leunki eskuilatzea, izan ere gogorki eskuilatzan badiogu, ilea eroriko zaio. Gomendagarria da halaber, mantoaren gainetik franelazko eskularru bat edo eskua pasatzea, lepotik buztanara arte.

Beste katu ez bezala, Udaberrian edo Urrian ez dute galtzen ilea, orduan ileak irensteko arriskuan ez daude, eta hesteetan inoiz ez daude ilezko poltsarik

Katuei koipea eman

Katu hauen ilajea beste katuenak (kaskamotzak) baino finoagoa denez, ez daude ondo babesturik tenperatura-aldaketen kontra. Neguko egun hotzetan etxetik ateratzen badugu, arropa jantzita eraman behar du. Hazleek beroren galtzapena konpentsatzeko ohiko gantza gehiago ematen dizkiete. Hazle batzuek katu helduenei bilgor txikiturik ematen diete: koilarakada gantz, eta katukumeei koilarabokada gantz.

Elikadurari dagokionez esan daiteke, gibela eta erraiak asko gustatzen zaizkiola (beti neurritasunez eman behar), haragi guztiak gustatzen zaizkio: Behiarena, oilaskoarena, zaldiarena edo txerriarena. Gordina edo egosi zamarra eman diezaiokegu eta gainera zatiz moztuta. Haragia arrozarekin eta barazkiekin osatu behar da eta nahasturik emango dizkiogu. Gomendagarria da patatak sahiestea, baita arrainen arantzak ere.

100gr arrain 125 kaloriak dira, eta ordea, 100gr haragi 250 kaloriak dira. Edateko onena, ura eta esnea, baina beherakoa badauka enea kendu behar diogu.

Rex katuari, txikitatik finko-orduetan jaten irakatsi behar dugu, horrela deitzea ez da izango beharreskoa, izan ere, nahi dugun lekuan nahi dugunean itxaroten egongo da.

Katua sasoi onean egon behar da eta horretarako onena da ez gainelikatzea edo apeteak ez ematea. FIFE (Europako Katuen Internazional Elkartearen) albaitari-ikerlanen arabera gure etxeetan bizitza sedentarioa egiten duten bosten katu bat oso gizena da.

Oso zaila da jakitea, gure

katua sasoiaren badagoen ala ez. Oso praktikoa da saihetsezurak eta bizkarrezurak ukitzea, nabaritzen ez badizkiogu orduan loditzen hasten da.

Denbora asko pasatu behar izan, Europako eta Amerikako katuzale batzuk manto kizkurra zuen katu bitxi bat zegoela konturatu ziren arte, eta mutazio naturalagatik sortu zela.

1946. Urtean ezagutu zen lehenengo Rex katua, alemaniarra izan zen, baino bost urte gehiago pasatu behar izan, Cornwall-eko konderrian (Inglatera) beste katu Rexaren antzekoa jaio zen arte, Cornish Rex deitzen zioten.

Hamar urte eta gero, Buckfastleingh-en ondoan, Devon-en, (Inglatera) eme txiki eta zuri bat, ilaje kizkurrez, eztainu-

meatze deslari baten ondoan agertu zen. Bere agerpena hain ikusmina handia sortu zen, ezen oso azkar Cornish Rex batekin estali baitzuten, modu horretan jaioko ziren katuak gurasoen fenotipoak lortuko zituztela pentsatzen zuten, baina jaio ziren katuek ile leuna zuten, izan ere ale hauek mutazio desberdinagatik etorri ziren eta haien gametoei ilajea, ehundura zeharo desberdina egiten zuten (ez zen kaskamotz arruntentzako). Egiaztapen honi ezker, selektiboki tratatu zuten desberdinagoak egiteko. Dena den, baritate biek siamdarren gorputzaren antzekoa dute, luzea, arina baina gihartsua, bizkarra makurtua, eta hankak altuak eta zuzenak dira. Cornish-aren kasuan, burua triangeluarra da, erdipurdiko

tamaina du, sudurra nahiko luzea da, belarriak handiak eta altuak dira. Ekialdeko begiak ditu eta mantua kizkurra eta felpaduna da. Rex Devon-ak ordea, nahiz eta burua triangeluarra eduki, masailalbo konkaturik aurkezten ditu, bibotetan izugarritzko kuxinak ditu, belarriak oso handiak dira, eta ilajea dentsoa, kizkurra eta oso motza da.

Katu bietan, bekainak eta biboteak kizkurak dira, buztana luzea ile kizkurrez estalita, eta begiak obalatuak, oso argiak eta biziak dira, ondo ematen dute mantoarekin. Erakusten ziren alerik politenek gorputza exotikoa dute, ile luzearekin belarrien atzetik.

Beren etorkiak gurasoak bezain politak izateko, bikoteak, arraza eta barietate berberatik atera behar dira, eta ilaje ona izan behar.

Emeak gurutzaturik izan ondoren, ama onak izan ohi dira, beti beren kumaldiarekin erne egoten dira. Normalean kumaldi bakoitzean 3-6 kume lortzen dituzte. Hasieratik kumeak oso eraginkorrak eta kuxkuxeroak dira, (oso arrunta da arraza exotikoetan).

Badago Rex-en barietate bat, ofizialki onartuta ez dagoena: Si-Rex-a, bere kolorea beixa da, fokaren maskara du eta oin ilunak ditu- siamdarren antzekoak.

KORAT KATUA

Korat katuak bere arbasoen aspektu goibel, urdin eta bukolikoa mantentzen ditu. Aintzinako Thaiandiako pinturetan zorte oneko eramaile bat bezala erreprezentatzen da jadainik. Eta herrietako sinesmenen artean, ale bat

oparitzeko ohitura zegoen, oparotasunaren augurioak eman nahi zutenean, adibidez printze batentzat edo pertsona garrantzitsuentzako.

Korat-eko Thaiandiako probintzian (Gaur egungo Nakhon Ratchasima), katu arraza hau jaio zen, ezagutzen den arrazarik zaharrena da. (edo haie-tariko bat) Si-Sawat izena jarri zioten, Siamgo hizkuntzan, gris-berde argia kolorekoa edo zilar-kolorekoa esan nahi ditu. Mendeetan zehar, bere edertasuna aldaezina egoten zen, eta jatorrizko herrialdean hain erakarpen handia sortu ohi zen, ezen 1350-1767. Urteen artean, olerki-liburu batean katuaren deskribapena agertu baitzen: *"Bere ilea leuna da, bere puntak nebulo-sak bezala, eta bere begiak, ihintzen tantak bezala, tanta bat lohiren gainean, disdiratzen dira"*. Deskribapen historikoa *"Cat Book"* izendatua, Bangkok-o Nazio-Bibliotekan kontserbatu da.

Siuraski bere katu-kastak ezaugarri bereziak bere izaerari ematen dizkio, izan ere nahiz eta animalia maitasu-

nezkoa, adimentsua eta gozoa izan, inguratzen zaion guztia ez zaio inporta, edo beste modu esanez: bere inguruan gertatzen denetik kanpo dago. Ez zaizkio batere gustatzen kaleko zaratak, ez da zala-parta handiak dituzten etxeak ere, ildo honi jarraituz, familian ez du onartzen beste katuren agerpena.

Zetazko ilea

Katuari pertsona lasaiak gus-tatzen zaizkionez, azkenean halako pertsonak maite ohi ditu. Arraza honen emeak, beti jolasteko prest daude, nahiz eta zaharrak izan; beti noiz eta norekin jolastu nahi duten haiek esaten dute. Koratek bakarrik joko errazak ikastea onartzen dute, eta eginez oso ondo pasatzen dute. Hau dela eta, oso saila da etxekotzea. Dena den, bere jabearen arreta deitu nahi badu, bere marraka gozoen bidez egiten du. Koratek, beren arbasoek bezala, gorputz erdipurdiko tamaina du, gihartsua eta mal-gua, ilez estalita, urdin zilar-kolorekoa; ilea oso motza, dentsoa, leuna, zetatsua eta disdira berezi batekin: zetaz-koaren antzekoa.

Bere mantoa, larruan itsatsita, bizkarrezurra tolestuta due-nean irekitzen da. Bere buruak, bihotz-itxurakoa, muturra ardatz-iturakoa du, baina ez da zorrotza. Sudurrean, lehoiaren antzekoa den kurba beheakoa dago, justu-justu, sudur haragi-multzoaren gainean kolore urdin iluna du. Bekokiaren azpitik (zabala eta zapaldua dena), bi begi polit handiak, irtenak, argidunak eta berde-koloretakoak dira; kolore hau oso ondo ikusten da ale helduengan. Haurtzaroan eta nerabezaroan, Korat-en begiak hori-kolore-koak edo berde anbar-koloretakoak izan daitezke. Belarriak zabalak dira, ia-ia beti tente, punta biribilak dituzte. Bere gorputza argalaren zehar, bere hankak nabaritzen dira;

argalak, erdipurdiko luzera dute, eta erpeetan (txikiak eta obalatuak) haragi-multzo urdinekin bukatzen dira. Aurreko gorputzadarrak atzekoak baino motzagoak dira. Erdipurdiko tamaina duen buztaina, punta biribil batean bukatzen da. Korat-ek eguneroko mantoaren masajea, franelazko eskula-rru baten bidez, behar dute. Halaber, arnas-aparatuen birus-gaizkoaduren kontra txertatu behar dizkiugu.

Gaixoaren jarrerak

Gaixorik jartzen bada, oso goiz nabaritzen zaio, izan ere, janaria ez du nahi, gauza guztietatik axolagabekeria erakus-ten du. Egun osoa logura du, goibel dabil, eta bere begiak gorritzka bihurtzen dira, ilea mate bihurtzen da. Baina gehien nabaritzen zaizkiona bere ohituren aldaketak eta bere humorearen aldaketak dira. Halaber, bere ibilkera alda dai-teke, baita bere jarrerak geldialdian ere. Batzuetan larrialdia izan daiteke, emea ama izango dela eta. Sabelaldiak 60 egun irauten du, gero arazorik gabe erditzen da, normalean

bere bikotearen ondoan. Gurasoek bere kumaldiarekin lotura sendoa eratzen dute, eta maitasunez zain-du ohi dituzte. Katukumeek ederta-sun betea lortzeko bi urte behar dituzte.

1896. urtean Europar erakutsi zuten lehenengo Korat katuari, Inglatera-ko edertasun-lehiaketan, Siamdar urdina esan zioten (izena hau bere ilaje liluragarriagatik izan zen). 1959. urtean EEBB-etara bikote bat espor-tatu zuten, hemen arraza hau 1966. urtean ofizialki onartu zuten. 1972. urtean Europara ailegatu zen, eta hiru urte pasa eta gero, Inglateran onartuta izan zen, hantxe ale perfek-tuenak aukeratu zituzten. Bitxikeria gisa, arraza honek ez duela barieta-terik esatea.

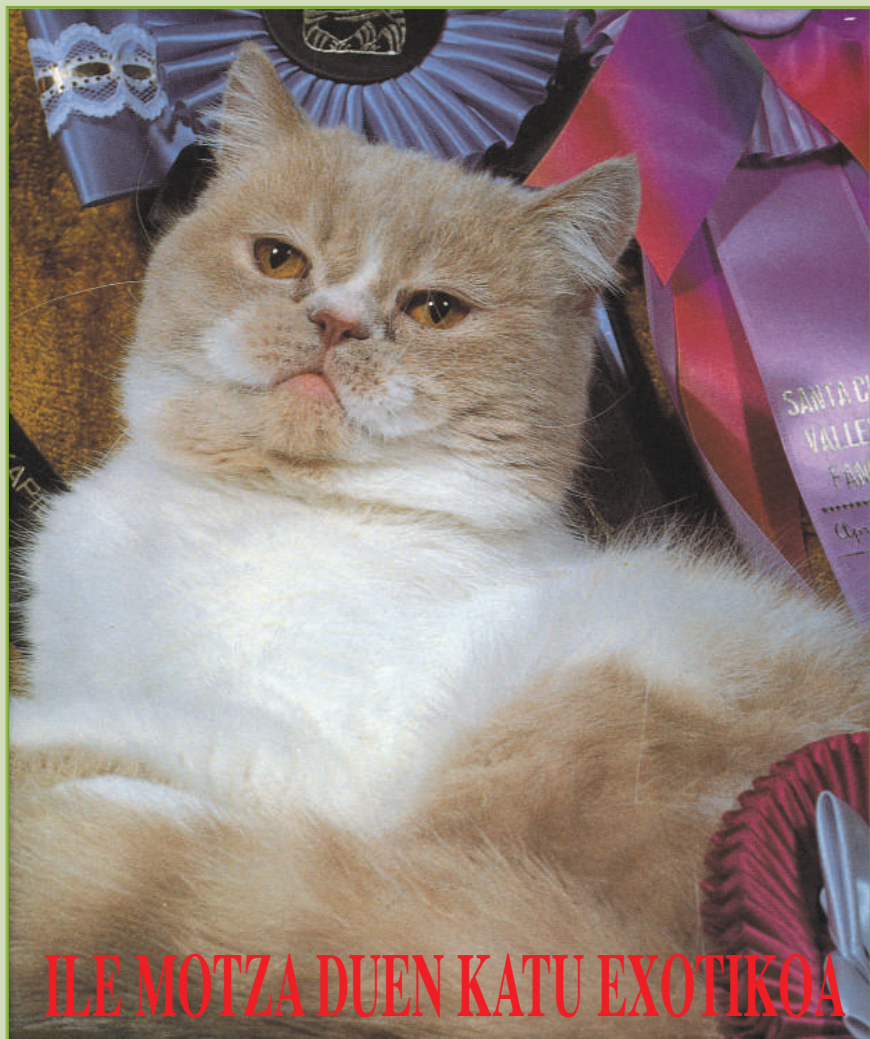

Katu hau, edo Exotic Shorthair-a, maitagarria eta adimentsua da. Inoiz ez du portaerako jarrabiderik jarraitu. Halaber, jakingurazkoa, jostalaria, kuxkuxeroa eta aldakorra da -zer esanik ez. Tarteka-marteka kuxin baten gainean edo edozein bazterretan, gustora lo egiten du, eta bat-batean ideaz aldatzen du eta beste lekutara lo egitera joaten da.

Elikadurarekin gauza bera gertatzen da: badago aste batzuetan konposatuak haragien bitartez jaten, bat-batean nekatu ohi da eta janari gozegarriagoa jan nahi du. Ematen du gutizia daramakiola. Zorionez, familia osorako afektua iraunkorra da, eta inoiz ez ditu bertan behera ohitura onak uzten, adibidez, kaxoia erabiltzeko ohitura. Familia osorako gozotasuna erakusten du; hemen adimena ez dago inki-manka gozotasunarekin. Hau dela eta, katu aproposa da apartamentu batean bizitzeko.

Lo egiten duenean edo plantak egiten dituenean, zarata txiki bat edo marruskadura txiki bat nahikoa izango da, amen batean esnarazteko, begiak irekitzeko eta belarriak zutik jartzeko. Bere curiositateak ez ditu mugarik; ez da edozerekin konformatzen: pilotaz jolasten duenean, zergatik mugitzen den jakin nahi du, zer dagoen kaxoian, edo zer dagoen hozkailuan.

Arraza honetako kide batzuk jeloskorrak dira, eta beste katu etxean sartzen bada, ahal duten guztia egingo dute katu hori etxetik botatzeko edo ezikusiarena egingo dute. Arraza hau ez da oso iraunkorra; generalki 13 edo 14 urte arte bizi dira.

ILE MOTZA DUEN KATU EXOTIKOA

60ko hamarkadan, Exotic Shorthair-a agertu zen eta baita aukeratua izan zen; gure katua, Persiarrek eta ile motza duten Amerikako katuen arteko gurutzatze ardurasuen ondorioa zen.

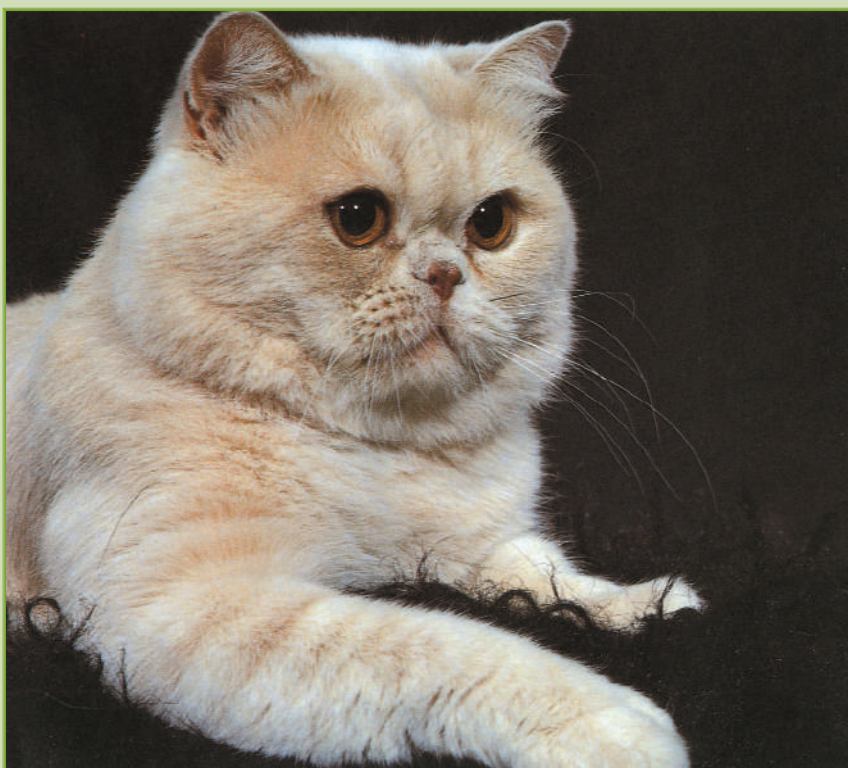
Arraza berriaren gorputza sendoa eta dotorea da; bere hankak, bereziki, sendoak eta gihurtuak dira. Bere burua eta katu persiarrarena antzekoak dira: trinkoak. Muturra potoloa da, eta sudurra motza eta zabala da.

Felido honen begiak biribilak, disdiratsuak, adierazkorrak eta haien artean urrun samarrak dira. Aurpegiari espresio gozoa ematen dio, eta ondo ematen dute mantoarekin. Orduan aleak zuriak badira, beren begirada urdina izan behar da; eta eltzak badira, begirada hori-kobre-kolorekoa izan behar da.

Nahiz eta kaskamotzat hartuta izan, bere mantoa dentsoa, azkarra, ia-ia zetatsua da. Beste kaskamotzen mantua baino handiagoa da eta inoiz ez dago gorputzean nahiko itsatsita. Buztaina, dispertsio txikiarekin, ez dago kurbaturik, eta oso dentsoa da. Persiarren azpi-arraza berdinak ditu, urrekolorekoa, Van bi-kolorekoa, eta pekindarraren muturra izan ezik.

Amak usainagatik

Arraza honen kumaldietan lau katu agertu ohi

dira, generalki haien ilajeak beren gurasoenak baino ilunagoak dira. Beste ugaztunekin gertatzen den moduan, kumeak jaiotzeanitsuak dira. Egun batzuk pasa eta gero zerbait ikusten hasten dira, baina beren ikusmena ona izango da hiru hilabete pasa ondoren.

Jaio diren katuen begiek ez badituzte ematen mantoarekin, edo beren buztanak oso motzak badira akastuntzat hartzen dituzte eta erakusketetatik at geratzen dira. Ez da ona kaskamotz exotikoei beren amak banatzea oso goiz, gutxienez, segurtasunez jateko gai izan behar dira, eta platoa ahiarekin edo haragi-puskekin miazkakatut behar dituzte. Katu honengan amesnearen behartasuna beste haragi-jalerena baino handiagoa da. Amesneak gatz mineral asko ditu eta hau dela kausa, hazkundearen arazoak saihesteko balio ditu, baita hezur apurkorak ere. Normalean bi hilabete pasa ondoren kumaldiak bana daitezke, baina ez lehenago, gainera kanpotarrek katukumeak ikutzea saihestu behar dugu, izan ere, eme batzuei ez zaie batere gustatzen usain desberdina eta batzuetan kumaldia ikutua izan ondoren amak arbuia ohi du.

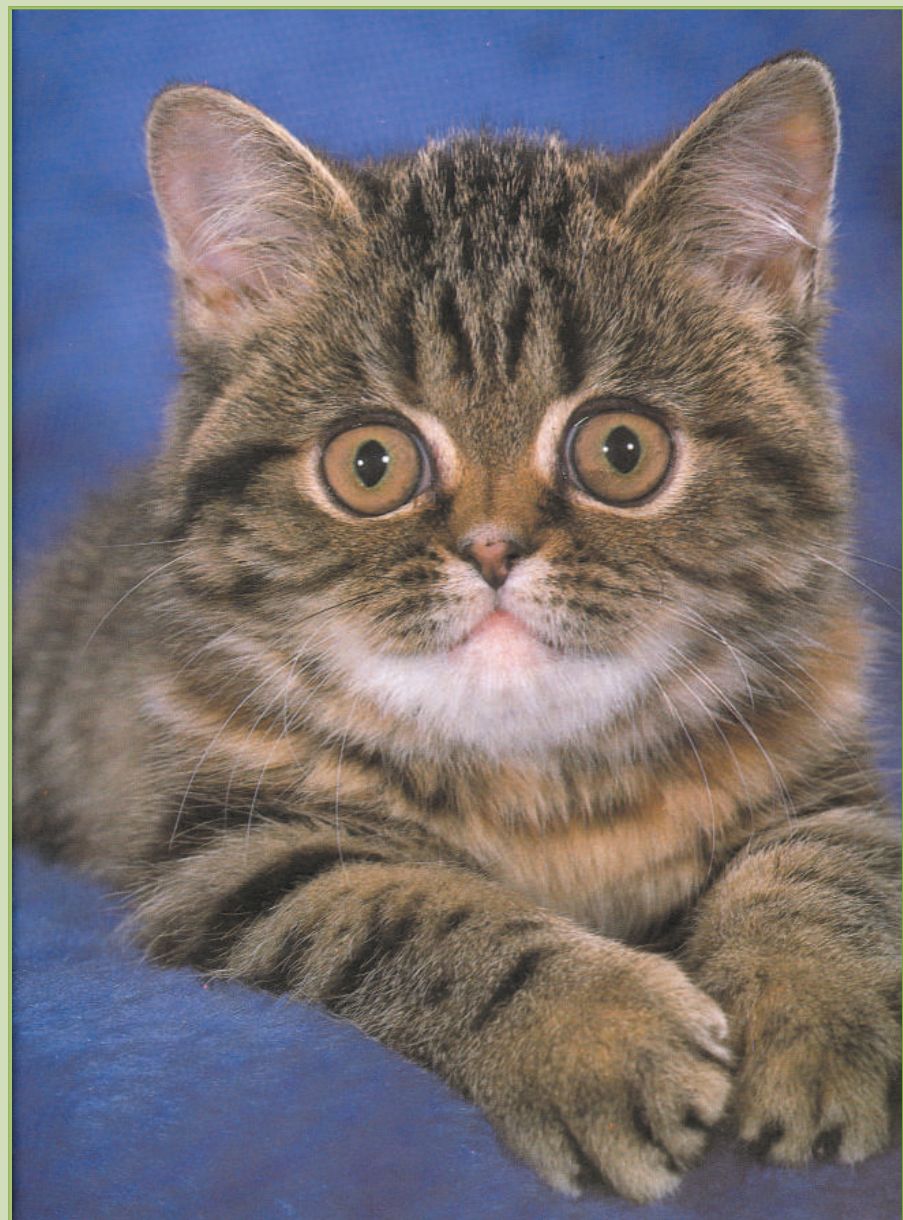
Titia kendu ondoren, kumeek egunero lau aldiz jan behar dituzte, adibidez: zortzietan, hamabietan, bostetan eta bederatzietan. Bost hilabeterekin bost bazkari izango dira, 8 hilabetetik urte bat arte, bi bazkari izango dira, eta handik aurrera bazkari bakar bat nahikoa izango da. Baina ugaria izan behar da eta iluntzean emango diogu.

Janariaren kopuruari dagokienez, esan daiteke 5 hilabetetik 7 hilabetera, egunero, 70-80 gr haragi eman behar dizkiogula, baita arroza, esnea, barazki egosita eta zatituta, oloa (Krispetak) ere. Gehien gustatzen zaion arraina da, baina komenigarria da, astero behin bakarrik ematea (hazkundearen garaian). Eta beti arantzarik gabe.

Heldua denean, egunero, 200-220 gr janari solido jan behar ditu, haietariko 130-140 gr haragi-arrain-erri izango dira. Gainerakoa, barazkiak eta gazta izan daitezke. Barazki egoziek digestioa erraztu ohi dute, eta haragiarekin nahazturik egon behar dira. Aitzitik patatak kaltegarriak izan daitezke. Ale batzuei esparragoak asko gustatzen zaizkie.

Zainketak eta higieena

Katu arraza honen mantua oso dentsoa da, 20 ile milimetro karratuko izatera irits daiteke, eta bistan dago bere gorputzaren osagairik liluragarriena bere ilajea dela. Baina ondo mantentzeko, egunero kontu handiz eta maitasunez eskuilatu behar diogu. Bere ilajea gorputza-orekan oso garrantzitsua dela aintzakotzat hartu behar dugu, izan ere, oztopo eraginkor bat eratzen du ur handiko galtzapena, germen-inbasioa, edo

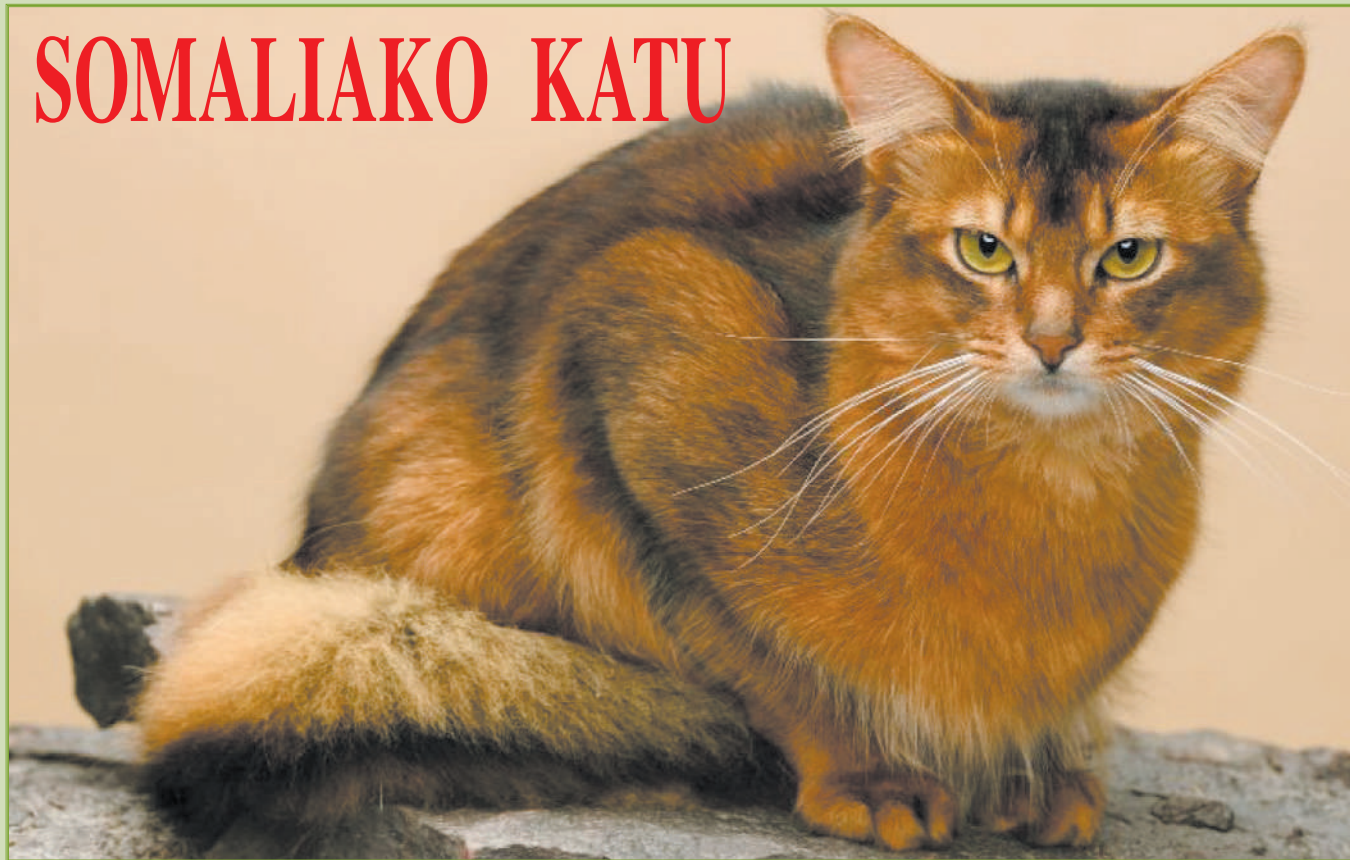
eguzkiaren islada bizien efektuak saihesteko.

Neguan, arraza honen mantua dentsoago bihurtzen da udan baino. Honi esker, bere gorputzaren tenperatura erregula dezake. Bere ilajearen disdira gantzari esker gertatzen da, gorputza osoan zehar dauden guruin berezi batzuen bidez gantza banatzen delako. Gantzak, ilearen gainetik pelikula bat osatzen du, kolesterola dauka, zeinak D bitamina duen. Gainera, katuek bere mantua txukuntzean bitamina hau jaten du, horrela bere organismoaren defentsak gehitzen dira.

Gure katuen larrua oso lehorra badago, bere mantuak kolpe elektrikoa botatzen du, eta gure eskua katuen bizkarraren gainetik ilez kontra laztantzean sumatuko dugu. Eskuilatzearan, gure katuen ondoan gaudenez, belarrien barrualdeak kotoizko bastoi txiki baten bidez garbi diezazkiogu; bastoi hauek ur epelan sartu behar ditugu bustitzeko. Begi gaixorik eta makartsuak baditu, adibidez, hautsagatik, kotoizko puzka baten bidez, ur epelan sartuta, eta masaje leuna eginez, garbituko dizkiogu.

Dena den, ezohizko narridura nabaritzen badugu, bai begietan bai belarrien barrualdean, albaitariarengana joatea garrantzitsua izango litzateke.

SOMALIAKO KATU

Somaliako katuak adimentsuak eta bizkorak dira. Bere geneetan daraman ehiztari-senak etxea uzteari, saguen bila joateko, eramaten dio. Gehien gustatzen zaizkion gauze-tariko bat arratoiak edo saguak ehiza egitea da, beste arraza batzuekin batera. Somaliarrak arratoinen agerpena nabaritzen dituenean, belarriak zutik jartzen ditu, eta bere denbora ema-

ten du, nahiz eta ordu batzuk izan. Bere buztana isilka mugitzen du, eta ziztu batean beren atzetik joaten da. Ehiztari ona dela pentsatzen dugu, hogeitaz 22.000 sagu hil zitzaizkela. Kontua da, somaliar gazte batek urte batean 1.000 sagu hil ditzakeela.

Katu honen anatomian trazu bitxi batzuk daude, beste katu-rengandik (senitartekoak) desberdintzen dutenak. Haietariko bat bere bizkarra okertu samarra dago, katuak jauzi egiteko prest dagoela ematen du. Bere belarri zabalak beti erne daude, gainera, belarri bakoitzean ile-xerlo bat aurkeztzen dute, katamotza bezala; honi gaineratu behar diogu eztarrian duen ile-lepoko dentzoa, zeinak ale guztietan modu berdinean ez baitziren agertzen, bakarrik preziatuengan. Bukatzeko, esan behar da bere begiak, berdeak edo urre-kolorekoak direla, amanda-itxurako samarra dute, belarrien ingurumariak ilunak dira, eta ematen du Aintzinako Egiptoan, bere jatorrizko lekua, makilaturik izan zirela. Bere erakargarritasunenetarikoa bat begirada adierazkorra, sakona eta liluragarria izatea da.

Ausartak edo ziztrinak

Absiniako katu batzuk, mutazioa pairatzeagatik, ile luzez jaio ziren. Mendeko hasieran hazleek katu hauek eta katu persiar-rrak gurutzatzeak egin zituzten, eta ondorioz Somaliako arraza sortu zen. Arraza berri honek larri leuna eta manto den-
tsoa ditu; generalki, bere kolorea laranja beltzez zikinduta edo erbi-kolorekoa da. 1960. urteko amaieran ofizialki onartuta izan zen.

Bere gorputza luzanga eta sendoa da, baina ez da Absiniako katuarena bezain handia. Bere gorputzadarrak lirainak eta sendoak dira, eta bere buztaina luzea da ile dentsoz estalita. Bere buru borobila da, mutur luze batean zorrotzen da; itxura honek portaera aristokratikoa eta dotorea ematen dio. Somaliarrak Absiniako katuaren izaera gordetzen du; oso jostalaria, baina batera burujabea eta maitekorra da. Dena den,

esan behar dugu katuaren psikologia zeharo ezezaguna dela momentuz. Izan ere, nahiz eta katuaren ezaugarri tipikoak eduki: burujabetasuna, jakingura, ehiza egiteko interesa, nagia eta jelos-kortasuna, katu guztien psikeetan zer edo zer sailkaezina eta enigmatikoa dago.

Katu bakoitzak bere nortasun isilekoa eta ukaezina du. Honek esan nahi du ale batzuk lotsatiak direla, baina aitzitik beste batzuk, burujabeak, lasaiak, bihurriak, burugogorak, ausartegiak, ausartak edo ziztrinak izan daitezke. Arraza bera duten indibiduoak eta kumaldi berberan daudenak psikologikoki oso desberdinak izan daitezke. Dena den, arraza bakoitzetik erretratu edo deskripzio nahiko fidegarria atera daiteke, baina estandar estetikoak zehatza eta aldaezina den bitartean, estandar intelektuala eta nerbio-estandarra belaunaldiz belaunaldi asko alda daitekeela aintza-kotzat hartu behar dugu.

Illo honi jarraituz, esan daiteke katu txikien zerebroaren garapen fisikoa bere bizitzaren lehenengo egunetan oso azkarra dela; bost hilaberekin osatzen du. Bere hazkundea normala izateko, kontuan hartu behar da zeintzuk diren amak ematen dizkion estimuluak eta zer egingo duen gizakiok horretarako; izan ere, bizitza gogogabeak eta janarik ezak kalte egin diezaiokete bere etorkizun psikologikoari.

Nahiz eta Somaliako katuak aspektu basatia eduki, somaliarrak mantsoak dira; dena den, ale batzuk, batzuetan, oso zuhurrak erakusten dira. Bere jabeari afektua eman baino lehen, jabeak katuarekiko konfidantza eta begirunea daukan ala ez jakin nahi du gure katuak.

Esan daiteke somaliarrari jabearen presentzia, edo maite dituen pertsonen presentzia asko gustatzen zaizkiola. Berak nahi badu, gogo onez ferekak onartzen ditu (bakarrik berak

nahi duenean), eta bere urrumaren bidez esaten digu. Bere jabea, egun batzuk etxetik at egon baditu, hontasunez hartze-ko gai da, kexa bezala edo bere jabearen jokaerak haserratu duelako, eta ez du jolasteko gogorik. Baina haserraldi pasa ondoren, bere laguntasuna berriro bilatzeko prest dago. Somaliarra etxean gustora bizi da, neguan batez ere, izan ere, katu hau oso hozbera da, eta klima epela edo gela epela bizitzeko behar du.

Dena den, udaberria eta eguraldi ona heltzean, askatasuna behar du, eta terrazatik edo lorategietatik ibili behar du; honek esan nahi du arraza hau ez dela aproposa apartamentu txiki batean bizitzeko. Baserrietan bizi diren somaliarrak saguen bila edo sugandilen bila joaten direnean, sugorri batek zizta diezaike, nahiz eta ekintza noizbehinkakoa eta dramatikoak izan, egiazko ekintza izan daiteke. Animaliak, asaldurak, okadak eta paralisia jasatzen ditu. Hau gertatzen bada, derrigorrez albaitariaren jakinduria behar izango dugu katuaren heriotza saihesteko.

Zainketa somaliarrak

Txikitatik eskuilatzeko ohitura hartu behar du, ile luzea duela-ko. Ekintza hau sarriagoa izan behar da muda-garaian, batez ere gauez, une honetan gure maskota nekatuta dagoenez onartuko du. Ekintza honek ilajearen edertasuna azpimarraztea ez ezik, katuak bere ilea irenstea saihestuko du, milaka ile kuxinetan edo tapizetan bukatzea lortuko du.

Eskula onenak natur-zuntzezkoak dira, izan ere, zuntz sin-teikoek elektrizitatea eragin dezakete eta ilearen haustura ere. Illo honekin jarraituz, larriak zainketa batzuk behar ditu, eta bizkarroiak kontrolatzeko: arkakusoak eta zorriak. Gainera, gaixotasunen seinaleak aintzakotzat hartu behar ditugu, adibidez: ezkabia, somaliarrak kaleko katuekin egon bada, batez ere.

Katuaren arkakusoek eta gizonarenek edo txakurrenek ez dute ezer ikusirik, baina ez-garaian bai, nahiz bata nahiz bestea kutsatuko dituzte. Batzuetan, beren ziztadak infekzioak eragiten dituzte, eta asko badira, katuak anemia har lezake. Eskuilatzeko diogunean, zainketa higienikoak emateko aprobetxatu behar ditugu: bere begiak edo belarriak garbitzeko, kotoizko zati bat ur epelan sartuta erabiliko dugu.

Kartusiarra mantsoa, adimentsua eta fidakorra da. Bere izaeraren ontasuna, gozotasuna eta begikotasuna bere hazleari konkistatzen zaizkio, izan ere, zaintzen dituzten pertsonekin maitatzen ditu. Karraskariak ehizatzen oso ona da. Bere aparteko giroa, apartamentu handia eta terrazarekin da.

Ez ditu behar zainketa asko. Noizean behin eskuilatu behar dugu, honekin nahikoa da, izan ere, bere osasuna ona da. Arraza famatu honek, egun bakoitza bitxiagoa, gorputz poteretsua eta sendoa du; sei kilo-ko pisua izatera ailega daiteke. Bere bularra eta bizkarra zabalak dira, eta bere hankak oso gihartsuak dira, baina honek ez ditu eragozten bere mugimenduak felido basatien antzekoak izatea. Arrak emeak baino sendagoak direla ematen du.

Kartusiarraren burua biribila da, bere muturra triangeluarra, eta bere masailalboak nabarmenak dira. Espainak ia-ia zeharo beltzak dira. Bere begiak biribilak dira eta kobre-kolorekoa, horiak edo laranja. Buztana luzea eta sendoa da, bizkarraren gainean tolestaturik eraman ohi du. Bere ilea motza, dentsoa, disdiratsua eta belus-antzekoa da; hau dela kausa, igarabarena ematen du, eta oso atsegina da lastantzea.

Bere koloreari dagokionez, esan daiteke tonu guztiak onartuta daudela, baina lila eta urdin argia preziatuenak direla. Bere larrua ere urdinska da. Katu-lehiaketetan, ile zuria, begi berdeak, eta gorputza gutxi gihartsua arrazaren akatsatzat hartzen dituzte.

Gezurrezko jatorriak

Kartusiar hiru mota daude: arraza garbia direnak, egun bakoitza bitxiagoak direnak, ez dute odol arrarorik; persiar urdinaren goranzko bat daukatenak; eta Ingalaterrako urdin arbaso bat dutenak. Dena den, denboraren poderioz, azken bi mota hauen desberdintasunak ia-ia desagertu egin dira,

baina Ipar Amerikako elkarte batzuek nor bere aldetik klasifikatu ohi dituzte eta beren lehiaketetan berezko arauekin epaitu ohi dituzte, eta beren puntuazio batzuetan espezifika-tzen dute: dirdirekin zilar-kolorekoak mantoan.

Khorassan katuak kartusiarraren antzekoak dira, hauexek Iranen agertu ziren. Khorassanaren kolorea gris bizia da eta bere izaera soziable samarra da. Kartusiarraren jatorria gezurrezkoa da, baina jakin badaki frantziarra dela. Bere agerpenari buruz teoria batzuk daude. 1558. urtean aipatzen da jadanik; hipotesirik onartuenak Monje Kartusiarren monasterioetan kreatuak izan zirela dio. Beste teoriak arrazaren jatorria Atlantikoko irla frantziar batean kokatzen dute -Belle-Ille irlan-. Historialari batzuen kroniken arabera, katu polit hauek udatiar bat -mademoiselle Léger- harritu zuten. Berak, katu bikote bat Frantziara eraman zituen, eta han bere aukeraketa hasi zen. Frogatuta dago arraza zahar samarra dela. Izatez, Linneo eta Buffon naturalistek XVIII. mendean mota desberdinatatzat hartu zuten.

Kartusiarraren elikadurak ez du aurkeztzen arazorik. Haragia, arroza pixkarekin eta barazkiekin nahastu behar da. Astean behin erraiak eman behar dizkiogu. Haragia zati txikietan moztea gomendagarria da, izan ere, asko murtzikatuz, arraza honen masailalbo tipikoak eraten dira.

Ardurak

Kartusiarra, beste katu bezala, kuxkuxeroa eta jostalaria da. Inoiz utzi behar diogu sukaldearen gainetik jauzi egitea, edozein egunean piztuta edo beroa egon daiteke, eta sukalde elektrikoa bada, batez ere. Tximiniatik at ere egon behar da. Inoiz ezin da jarri su piztutaren ondoan trapuak lehortzen, izan ere, jolasten duen bitartean, nahi gabe bota ditzake. Kumei asko gustatzen zaie kable elektrikoekin jolastea, baina isolatzailea zulatzen badute, kosk eginez elektrokuta daitezke. Zainduta ez dauden aparailuak deskonektatu egin behar ditugu, eta kableak errespetatzen irakatsi behar dizkiegu. Istripu asko daude, batzuetan hilgarriak, gomak, botoiak eta objektu txikiak jateagatik, orduan, lurrean erorita dagoenarekin kontuz ibili behar dugu. Halaber, plastikozko poltzak oso arriskugarriak dira, izan ere, haiekin ito daiteke. Landare apaingarri batzuek, hostoak, izerdia, edo fruitu oso pozoitsuak dituzte katuentzat. Haien artean dauzkagu: philo

dendrona, diefembakiak, huntza, kaladioak, poinsetiak, heriotzazorriak, mihura, erramu arrunta, eta Solanum capiscatrum. Beren ondoan uzten baditugu, lehentxeago edo geroxeago kosk egingo dituzte eta pozoituko dira. Landareak gustatzen bazaizkigu, landareen beste mota landatzea gomenigarria da.

Felidoaren dieta

Katuek, pertsonak bezala, nutrizio-arazoak aurkez ditzakete, gehiegiz edo gutxiegi. Jabeek, beren maskota mimatzeko, okerki jaten eman ohi diote, katuaren apetituak ematen dizkiote, edo oinarritzko osagaririk ez dauzkatzen dietak ematen dizkiote. Modu honetan, loditasunean edo gabezi-gaixotasun batean eror daiteke.

Dieta-arazoak txikitatik agertzen dira. Titia kentzea eta gero, katu askok bere eguneroko errazio esne gustora hartzen dute, baina beste batzuk, ordea, ezin dute, adibidez, arraza exotikoek, siamdarren kasuan. Esneak siamdarren beherakoak eragiten dizkio, izan ere, siamdarren organismoak ez dauka laktasarik, hau da, entzimak laktosa absortzioa egiten duela (esnean dagoen gluzidoa).

Beste arrazek halako arazoak denboraren poderioz edo boladaka jasaten dituzte. Erremediorik hoberena esnean ura botatzea da, edo ahuntz-esnea edo esne baporatua ematea. Kasu zorrotzetan, kaltziozko osagarriak eman behar dizkiegu, izan ere, katuek substantzia hau behar dute, baita emariak, bularreko kumeak eta kumeak ere. Titia kentzea gaindituz gero, katuak xerrak edo oilaskoa janez posik egon daitezke, baina haragi gozo hauek ez daukate A bitaminarik, eta oso goiz sintoma defizitarioak agertuko dira, katu txikiengan batez ere. Kasu honetan, garapena atrofiaturik geratzen da, eta batera, hezur batzuk gehiegi hazten zaizkie. Burezurrak bizkarrezur-muina bultzatu ohi du, eta ondorioz, atzeko hanketan paralisia agertzen da. Burua atzerantz makurtu ohi da eta jarrera berezi bat hartzen du: "Astronomoaren begiradaren sindromea".

Sintomak larriago bihur daitezke, eta gau-itsumena, itsumena edo infekzio-joera sor ditzakete. A bitaminarik eza eme ernariengan abortu espontaneoak, fetu-malformazioak edo antzutasuna sor ditzake. Normalean sintoma hauek desagertu

daitezke eguneroko dietari bi edo hiru tanta bakailao-gibelaren olioa gehitu badizkiogu.

Hausturakorra

Gure katuak haragia besterik ez badu jaten, kaltziorik eza edukiko du. Nahiz eta haragiak kaltzio samarra izan, D bitaminarik ez dauka, eta eduki badu fosforoa. Hesteek mineral hau ondo ez dutenez hartzen, organismoak hezurretan dagoen kaltzioa hartzen du. Deskaltzifikazioagatik, hankak okertzen dira, eta zurtin berdeko hausturakor bihurtzen dira; halaber, deskaltzifikazioak, bat-bateko paralisia, minez, hezur-bihurdurik sortzen ditu. Gaitz honek bularreko-emeengan eta hazkuntza-garaian kopuru handiagoa dauka. Hauek kanpoaldean osasuntsuak ematen dute, baina ekintzarik eza daukate; goiz ahuldu ohi dira edo minez herrenka ibiltzen dira. Tatamenduaren barruan, esne, kaltziozko, gibelaren dieta-gehiarriak eta beste jangai D bitamina ugariak daude.

Generalki, katuak gibeletz edo arrain koipetsuaz asebate nahi ditu, baina dieta hau oso arriskugarria izan daiteke. Gehiegizko D bitamina hartzen dutenek gehiegizko kaltzioa hartzen dute, eta bere ehun bigunetan, igeltsu moduko bihurtzen da. Halaber, gibelagatik, A bitaminaren gaindosi batek artikulazioetan hantura mingarria eta herentasuna sor ditzake. Eme emariengan, kumeek sortzetiko deformazioak izan ditzakete.

Arrain koipetsuek oilo asegabeak dituzte; hauek E bitamina oxigenatu eta hondatu ohi dituzte. Adibidez, hegala burrak, zamo arruntak edo sardinzarrak sukarra, kolore txarra, anorexia eta mugikortasun arazoak sor ditzakete. Trastorno hau zuzentzeko, egunero dosi E bitamina eman behar diogu. Zamo arrunta eta sardinzarra gordinak jaten badira, B taldearen bitaminaren defizita sor ditzakete, izan ere, jangai hauetan badago enzima bat, zeinak B bitamina hondatzen baitu.

TONKINESE KATUA

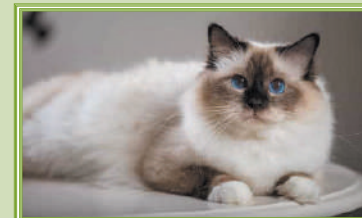
hibrido batzuk lortu zituzten, "Urrezko siamdarrek" esaten zieten, baina ia-ia ezezagunak izan ziren.

Bisoi baten ilajea

Bere herri-onarpena lortuz gero, pertsona askok, gihartsua eta erdi-purdiko tamaina duen katu hau, siamdar lirainaren eta birmaniar sendoaren arteko nahaste perfektua dena, adoptatzea erabaki zuten. Bere tankeran gauza guztiak nabar-garriak dira; bere gorputzadarrak luzeak dira, aurrekoak atzekoak baino handiagoak dira, bere atzaparrak ahulak dira, obalatuagoak biribilak baino, haragi-multzoen koloreak bere ilaje dentsoarekin, leunarekin eta disdiratsuekin harmonizatu ohi du, gainera, bere gorputzan bisoiarena bezala itsatsita dago. Manto honek erdipurdiko tamaina du, bere kolorea uniforme da. Beheko aldean tonu leunagoak ditu, eta puntak nahiko zehaztuta daude, baina ez daude siamdarrarena bezain zehatzak. Bere buruak erdipurdiko tamaina du, triangelu samarra da. Hantxe bi begi handiak eta jakinguratsua daude. Bere belarriak handiak dira, sudurra txikia da eta stop samarra du. Mutur kontrakoan, buztana luzea da, puntan amaituta. Tonkinesaren mantuaren koloreek, nahiz eta izenak desberdinak izan, siamdarraren kolore-oinaldean antza dute. Horrela, lau motak

natura-bisoiari dagozkio: aleek, ile bero gorri-ka, punta marroi-ilunekin aurkezten dituztenean; bisoiari ezti-kolorekoa, ile marroi-gorri-ka bat, puntu marroi ilunekin definitu ohi duela; bisoiari xanpaina-kolorekoa, mantoa beixa eta puntu marroi argiak; eta motari bisoi platino-kolorekoa, ile zilar-kolorekoa eta puntu ilunagoak sakabanaturik daukaten animaliak sortzen dituela.

Baina ilaje hau osorik hedatzeko, katuek hamasei hilabete baino gehiago eduki behar dituzte. Handik aurrera -bi urte arte- bere disdira hobetzen jarraitu ohi du, une horretan bere edertasun osoa lortzen dute.

Bere sorterrian "estoldaren katu" dteitzen diote. Izen honek bere bizimodua ez ezik, biztanleek daukaten katuen maitasun eza ere adierazten du.

Singapurreko katuek belaunaldietan zehar bizitza gogorra eramaten zuten. Kaleetan basati moduan bizi ziren, askotan estoldetan; bizimodu honek ondorioak ekartzen dizkie gorputzean: haiek edozein katu baino txikiagoak dira.

Pazientziatz eta maitasunez, Singapurreko katuak gure konpainia nahi lezake eta bere maitasuna eman liezaguke, baina beti erreserba batekin.

Bere kale-jatorriak edozein egoerari moldatzeko laguntzen dio, nahiz eta bizitza lasaia nahiago izan.

SINGAPUR KATUA

Hasieran, arraza hau meziprezatua eta ez-kusiarena eginda izan zen, Amerikako hazileek arraza honetan interesa hartu zuten arte eta ale batzuk inportatu zituzten. Nahiz eta Singapurren mota natural asko egon, AEB-etan bakarrik ezagutzen dituzte punteaketa boli-kolorekoa marroiarekin eta tigreen larruaren antza duen kolore biko zuri eta punteaketa.

Bere ilea motza eta zetatsua da, gorputza txiki eta gihartsua, bizkarralde nahiko makurtua. Bere hankak luze samarrak dira, oin txiki eta obalatuarekin. Buztana nahiko luze eta zuzena da. Burua biribila da, sudurra motza, begiak handiak, amanda itxurakoak eta lapranak. Barbula oso nabaria da. Belarriak handiak dira eta biribilak puntetan. Erregulariki komenigarria da bere belarriak, eskularru baten bidez, uretan buztita igurtzea.

Arraza honek ez du elikadura-arazorik, denetik jaten du eta bere kale-lehenaldiko beste lagin bat da.

Ile motza duen katua etxekoa, trebeagoa eta adiskidea da, umeein batez ere. Bere familiako beste kideek begirunez tratatzen badituzte eta zainketak ematen badizkiote, gure katua haietaz maiteminduko da. Igokari ona eta jauzilaria da; izugarrizko sen ehiztaria duenez, gosea asetu nahi duenean, edozein arratoi edo karraskari harrapatzea joan ohi da. Hau dela kausa, oso baliagarria dela esan ohi da. Amateur batzuek, arraza honi eta ile motza duen Europako katuari ez zieten garrantzirik ematen, izan ere, arraza hauek ez ziren hain gorenak iruditzen. Argi dagoena da ez dukatela pedigirik, ez da manto leunik ere, ezta exotiko ekialdeko arrazen sorginkeriarik ere (begiradan batez ere). Bere gorputza sendoak esaten digu bere jatorria apala dela, izan ere, arraza hau pedigirik ez zeukaten Ipar Amerikako arrazengandik etorri zen. Dena den, ile motza duten ale onenek ez dute ezer ikusirik katu kalezaleekin (nahiz eta senidetasun urruna eduki). Amerikako kaskamotzak badauzkate abantaila gehiago: dotoretasun paregabea eta nerbio-altzairuzko iraupena. Bere hazkuntza eta zainketak oso errazak dira, eta elikatzeko ez dauka arazorik. Bakarrik ez badezake ehiza egin, erraiak eman behar dizkiogu. Etxebizitzak ez dio ematen arazorik, ez direlako exotiko arrazak bezain urdurik. Gainera, bere ilea motza denez, bere jabeei ez die ematen arazorik, ez ile luzea duten katuak bezala. Bakarrik etxetik irteten denean ondo eskuilatu behar diogu. Txikitatik urez eta xaboiz bainatu behar dugu, bestela ez dugu onartuko eta haserretuko da.

Motak

Katu honek gorputza gihartsua du. Bere bularra eta bizkarra ondo garaturik daude, eta bere oin sendoekin edozein eremutatik eskala dezake. Bere begiak biribilak, nahiko urraturik eta disdiratsuak dira, beti edozein mugimenduri erne egon oinez. Bere buztana bere oinaldean zabala eta astuna da. Ehiztari

ILE MOTZA DUEN AMERIKAKO KATUA

paregabea da, eta bere barailak hain sendoak dira ezen edozein harrapakin orra baitezake. Bere ilaje gogorak hotzetik eta hezetasunetik babesten ditu, baita borroketan egindako zaurietatik eta landaredi arantzatsuetatik ere. Neguan zehar, bere ilajea dentsuago bihurtzen da, baina ez iletsua. Bere koloreari dagokionez, esan dezakegu mota asko daudela: beltz-antrazita-koloreko katuak, urre-koloreko begiekin; zuri disdiratsuak begi urdinekin; gorriak urr-koloreko begiekin; txintxilak, itzalak edo "shell"-ak (ile punteaketaekin azpi-arrazak dira). Beste aldeetik, badira mantoaren gainean marrazki ezaugarriak dituzten barietateak: "Tabby"-ak.

Arraza honen jatorriak ez dira antzinakoak. XVII. mendearen amaieran, Europako emigratzaile batzuek Amerikara eramane zituzten etxeko katuek arratoiak ehizatuz bi mende eta erdi bizirik iraundu zuten. Handik aurrera, erakusketetan eta txapelketetan agertuko dira. Lekueta, non bizi baitziren animalia hauek, eguraldia hain txarra zen (herrialdeko lparaldean batez ere), ezen oso iraunkor bihurtu baitziren. Hau dela kausa, gaur egun katu hau oso gogorra da. Nahiz eta eguraldirik txarra izan, bere jabea uzten bazaio etxetik irtetzeko gai da.

Aukeratzailerik amateurren talde batek ale batzuen odola nahastuz, arraza berri bat

finkatzea lortu zuen. Azkenean, katuen erakusketetan, arraza honek ongi etorria lortu zuen, gainera izugarrizko arrakasta eduki zuen. Ile motza duen lehenengo katua 1904. urtean erregistratua izan zen, bere izena "Buster Brown" izan zen. Jatorriz, arraza honi "Kaskamotza" esaten zioten, baina goiz "Etxeko kaskamotza" esango zioten. Kolorazio asko sortu ziren. 50eko hamarkadaren amaieran berrogeita hamar kolorazio baino gehiago erregistratu ziren. Gero eta hazle gehiago arraza honengandik interesatzen hasi ziren, eta berriro bataiatu zuten: "Amerikako kaskamotza". Nahiz eta bere aleak hasieran onarturik ez izan, handik aurrera erakusketetan beren aurkezpena eztabaidezina izango zen, eta askotan lehenengo sariak lortuko zituztela.

Malasyako arraza nahiko berria da. Estatu Batuetakoa da, eta 1980. urtean ofizialki aitortua izan zen. Burmesarekin desberdintasun nagusia kolorean datza, eta Ingalaterran Burnes deitzen zaio. Jabe, familia, lagun eta kanporakoiekin oso maitekorra da. Dena den, elkarrenganako maitasuna izan behar da. Bere eguneroko ohituran jokuak behar ditu. Zarata

ez zaio batere gustatzen, baina bidaia egitea asko gustatzen zaio.

Hiru mota daude: urdina, urdin-grisa, oreintuaren antza duena, platino edo gris-zilar kolorekoa eta marroi-horizka kolorea.

Guztiek begi horiak dituzte. Bere ilajea motz, finu eta leuna da. Gorputza tinko eta gihartsua da, hankak luze samarrak dira, oinak handiak eta biribilak dira. Bere buztana luze samarra da. Bere burua biribila da, sudurra motza, begiak biribilak eta haien artean urrunak dira, eta belarriak handi eta biribilak. Akatzatzat hartzen dituzte: horiak ez diren begiak, bere ilajearen orban zuriak, edo buztan makurtua.

Elikadurari dagokionez, esan daiteke haragia asko gustatzen zaiola eta ez duela behar dieta berezia, baina bere hazkuntza aldiari, bitamina-komplexuak ematea gomendagarria da.

Bere ilea disdiratsua mantentzeko eskularru baten bidez eskuilatu behar dugu.

MALASYAKO KATUA

Bombay katua polita da oso; bere ilaje beltza, luzea eta disdiratsua da. Bere begiak oso liluragarriak, laranjakoak dira. Hau dela kausa, eta gainera, Indiako pantera beltzarekin antzekotasunagatik, bera-ri "*panteratxiki katua*" esaten diote. Nahiz eta bere gorputza eta burmesarena antzekoak izan, Bombay-a ez da Burmes bat soilik. Orain arte EEBB-etan bakarrik hazten da. 1958. urtean, arraza hau agertu zen. Bere agerpena Amerikako ile beltz luzea duten katuen eta foka-burmesen arteko gurutzatze batengandik sortu zen. Jaio ziren kumeek burmesaren ilaje beltza, zetatsua, finoa eta motza gorde zuten. 1976. urtean, CFA-k arraza honi lehiaketarako maila eman zion. Ingaterran, ordea, orain arte ofizialki ez dago onartuta.

Hazleek begi laranjagoak eta biziagoak nahiago dituzte. Kumeek, aurrekari mistoagatik, burmesen ezaugarriak eta Amerikako kaskamotzenak aurkezten dituzte. Bombay-a benetako katu etxezalea eta konpainia animalia da; izan ere, bakarrik egotea ez zaio batere gustatzen. Bere izaera maitasuneko eta isilkorra da, eta aldi berean, oso sentibera eta trebea da. Bere marraka leuna eta gozoa da, baina normalean urruma eginez egoten da.

Arra, sendoagoa

Bombay-a etxezalea da, izan ere, horretarako aukeratua izan da. Apartamentu batean bizitza osoa trankil bizi daiteke, baina horretarako bere fisiologi-beharak ase behar ditu. Sarritan bere adiskidetasuna familia guztari ematen dio, baina bere lasaitasuna errespetatu behar dute, izan ere, iskanbila handiak edo kurrinkariak gorrotatzen ditu. Heldutasuna iritsi arte, bere

BOMBAY KATUA

izaerak jostalaria izatea ez dio uzten.

Arraza honek ez dauzka barietaterik. Bere gorputza malgua, luzanga eta trinkoa da. Hanka arinek erdipurdiko tamaina dute, eta kuxin beltzak dituzte. Bere ilajea oso motza da, atxabitzikolorekoa, larruan ondo itsatsita dagoena. Bere ehundura sarenaren antzekoa da.

Bombay-aren arrazan, arra emea baino sendoagoa da. Bere burua biribila da, aurpegia potoloa, eta ondo garatuta den mutur motza batean bukatzen da. Belarriak erdipurdiko tamaina dute, urrunak daude eta aurrerantz doaz. Oso bitxia ematen du edozein zaratagatik nola mugitzen diren ikustea.

Bere begiak biribilak dira, urre-kolorekoak eta kobre-koloreko disdiratsuen artean ibiltzen dira, eta bere buztanak erdipurdiko tamaina du. Arrazaren akatsei buruz hitz egin ten badiugu, haien artean dauzkagu: ile kizkurra, mantoan dauden orbanak, buztana motza, eta bere oinetako kuxinak beltzak ez direnean...

Bombay-ak (beste kaskamotz bezalaxe) ez ditu behar zainketa asko. Bere mantoaren ohiko garbitasuna (izan ezik) eskuila arin baten bidez lortzen da.

Normalean ez da goze; izan ere, kalaria gutxi erretzen ditu. Haragia eta erraiak asko gustatzen zaizkio, baina dieta hau arrainarekin eta barazkiekin osatu behar da; janari ontziratua ere onartzen du.

Emeak oso emankorrak dira; erditze bakoitzean 3-5 kume jaiotzen dira, hauek hasieran argi-kolorekoak dira, baina sei aste pasa eta gero zeharo beltz bihurtzen dira. Oso azkar goratzen dira eta orduan izugarritzko jateko grina erakusten dute.

ILE MOTZA DUEN EKIALDEKO KATUA

Ekialdeko kaskamotzak kolore desberdinak dituzten Siamdarrak bakarrik dira. Bere aberrian, Siam-en (Gaur egungo Thailandia), animalia hauek koloretakoen aukera oparoak aurkezten zituzten: zuriak, urdinak, nabarrak, beltzak... Halaber, bere gorputzaren bazterrak bakarrik koloreztatuak zeuzkaten aleak bazeuden. Mendebaldeko munduan, guztira %20 irudikatzen zuten azken hauek, eta atentzioa eman ziguten.

20ko hamarkadaren amaieran, Ingalaterrako Katu Siamdarren Klubak bakarrik begi urdinak eta bazter koloreztatuak (gaur egungo Siamdarra) dituzten aleen hazkuntza goratu nahi izan zuen. Honek katu-arraza berri baten jaiotasuna eragin zuen, Ekialdeko kaskamotzak esaten zioten. Talde honek itxura siamdarra duten katu guztiak osatzen ditu, baina bazter koloreztaturik ez; honek esan nahi du kolore uniformeak bakarrik onartzen direla, nahiz eta tigrearen larrua eduki, punteaketak izan, edo kolore bikoak.

Siamdarra bezala, katu honen gorputza dotorea, arina eta okertsua da. Bere buztana luzea da, eta buruak falconaren itxura du eta estua da. Dena den, hazkuntza selektiboaren prozesu batzuk pasa eta gero, bere itxura Asiako hegoekialdeko bere arbasoen itxuratik asko urrundu egin zen, hauek gorputza motza baitzuten.

1962. urtean, ekialdeko arrazen benetako aurrerapena sortu zen; urte honetan, Ingalaterrako genetista eta hazle batek hamar urteko sasoiak hasi zuen katu zurien eta begi urdinez, kasta legitimoaren arraza bat sortzeko. 1977. urtean arraza hau onartu zuten, lehiaketetara eraman zitzaireten. Politikaren eta ustearen desberdintasunagatik,

elkarte "*gatofila*" delako batzuek, Iparramerikarrak bezala, ofizialki onartu zuten, eta Ekialdeko kaskamotzak esaten zieten; Ingalaterrako elkarteek, ordea, Exotikoak deitzen zieten.

Azkarrek eta jeloskorrek

Kaskamotzaren izaera eta Siamdarrarena oso antzekoak dira, izan ere, haien arteko desberdintasun bakarra bat edo bi gene koloretakoak dira.

Oso sentiberak dira, eta izaerak zeharo desberdinak goratzen dituzte; gainera, bere erreakzioak ez dakigu nola izango diren. Egun batetik bestera, maitatzeko, jolasteko eta erlazonatzeko moduan alda ditzakete, nahiz eta maitekorrak eta komunikatiboak izan ohi diren beren jabeekin, eta arreta handia eskatzen dute. Bere maitasun osoa familiako kide bakar bati eman ohi dio. Bere izaera arteaga da; ez dira onak pakezaleentzat. Oso azkar ikasten dute eta hitz asko ulertzen dituzte. Jeloskorrek eta menperatzaileak dira; helduek ez dituzte katu gazteak jasaten.

Araldi-garaian ihaz egin ohi dute, orduan egun osoa beren atzetik ibili behar da. Emeek oso goiz estal dezakete, baina 9 hilabete baino lehen ez da gomendagarria. Amak oso delikatuak dira. Katukumeek normalean oso eraginkorrak, jostalariak eta igolariak dira.

Egunero eskuila gogor baten bidez eskuilatu behar diogu. Oso garrantzitsua da ez gainelikatzeta; izan ere, loditzen badira, beren edertasuna gutxitzen doa. Haragia, leka egosiak, barazkiak, arroza eta arrain egosia eta arantzarik gabe, ere jan ohi dituzte. Gomendagarria da halaber, katukumeek kaltzio-ko eta bitamineko gehigarriak hartzea.

ILE GOGORRA DUEN AMERIKAKO KATUA

Katu honek bildotsa ematen du; bere ile kizkurra eta gogorra da erruduna. Dena den, ile gogorra duen Amerikako katuak izugarritzko izaera du, bere burdinezko erpeen bidez edozein katuri aurre egiten dio. Esango litzateke bere katu-egoerak primeran maneiatu ohi dituela. Beti erne egon ohi da; inguratzen zaion guztia interesgarria iruditzen zaio. Arratoiak harrapatu behar badi-tu, bere aparteko gaitasunak erakus-ten dizkigu. Honen truke, begirunea, maitasuna eta familiako kideei lasai-tasuna eskatzen dizkie; bere artean beste kide bezala sentitzen du.

Amerikako katu honek ia-ia ez du historiariak

Bere jatorria mutazio natural baten emaitza izan zen, 1966. urtean, New Yorken gertatu zena. Dirudienez, Amerikako katu kaskamotzen kumal-di batean, bi kume mutante, gorri eta zuri koloretakoak, jaio ziren, beren ilajeak gogorrak eta kizkurak ziren. Adituak harri-turik zeuden, izan ere, katuen mantoa liluragarria zen. Gurutzatze batzuk egin ondoren, ile kizkuraren eta gogorraren gene finkatzea lortu zuten, eta horrela arraza berri bat sortu zuten. EEBB-etatik kanpo arraroa izaten jarraitzen du, baina

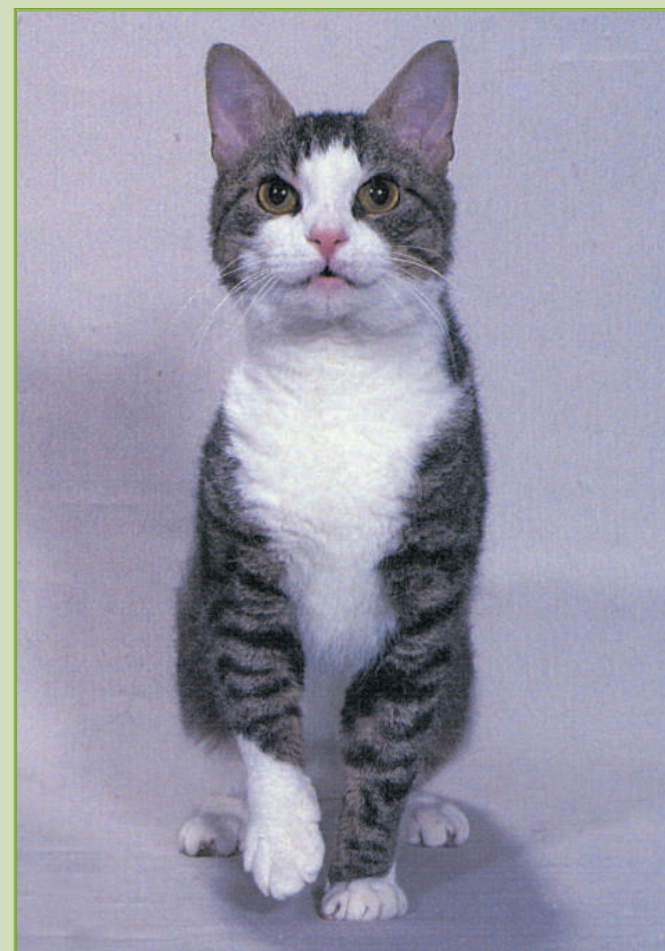
azken urteotan Kanadara, Frantziara, Alemaniara eta Inglaterrara ale batzuk esportatu dira. Herrialde hauetan oso ondo hartuta izan da, bere ederta-suna eta adimena direla eta. Katu hau apartamentu bate-an bizi daiteke; oso moldagarria da. Baina burujabea eta eraginkorra izateagatik, patioetatik eta lorategietatik aska-tasunez ibili behar da.

Etteratzean gomenigarria da orraztea eta eskuilatzea, baina neurritasunez; izan ere, bere ilea kizkurra izan behar da, ez izurtua. Ileak erdipurdiko luzera du, dentsoa, biguna eta irmoa da; buruan, bizkarrean eta buztanaren oinaldian gogorragoa da, masailalboetan eta sabelean leun samarra.

“Adam”-en denboretan

Erdipurdiko tamaina eta gorputza gihartsua dituen animalia honek hankak sendoak ditu, erpe trinko eta izurtuekin. Buztanak ardatz itxura ematen dio, punta biribil bat eratu arte. Bere burua biribila da, masailalbo garaiekin, begi argitsuak, ia-ia biribilak, ondo urrunak, eta beti ondo ematen dute mantoa-rekin. Bere sudurra kurbatu samarra denez, bihurrikeria azpi-marratzen du. Bere belariak zutik eta biribilak dira, espresio leuna eta biguna emanez katuari.

Lehenengo ile gogorra duen Amerikako katuari, American Wirehair delakoari “Adam” deitu zioten. Zuri eta gorria izan zen. Handik aurrera arraza honen ondorengo asko izan ziren, beharbada eme hauek duten ama-sena primeran zetorkien. Emeak ez dira arrak bezain handiak, baina aparteko amak dira eta beren betebeharrak beren kideekin banatzen dituzte. Askotan katu hauek kaskamotzekin gurutzatu zituzten, eta ondorioz barietate asko lortu zituzten. Barietaterik arruntena ilaje marroi-kolorekoa da, orban gorriekin eta beltzekin. Ugalketa hauetan ateratzen diren kumaldiaren erdiak ile gogo-rra dute. Ile gogorra duten Amerikako katuen kasuan, aita eta ama bere kumeak zaintzeko txandakaz ibiltzen dira. Nahiz eta kume txikiak izan, etxeko janaria nahiz katuentzako janari berezia onartzen dituzte. Katu honek ez ditu eskakizun handi-rik, baina paregabeko ezaugarriak ditu bere mantoagatik; izan ere, tonalitate eta diseinu guztiak aurkeztu ditzake. Onartzen ez duen tonalitate bakarra Patched Tabby-a da.

NORVEGIAKO BASOKO KATUAK

Ora in dela urte asko, Odinek, betiko paradisua ezpataz irabazten zuenean, bere ondoan lagun basatia zeukan: “Norsk Skautt”, edo Norvegiako basoko katuak.

Mende batzuk pasa eta gero, 1837. urtean, gutxi gora behera, erdi basati katu bere maskota bihurtu zen. Urte batzuk pasa eta gero, zenturia honen lehenengo herenan, hazleek talde batek ale batzuk pedigiarekin lortu zituzten, eta haietariko bat, Oslon erakutsi zuten. II Mundu Gerra bukatu ondoren, arraza hau berpiztu egin zen eta “gatofilos” delakoen jakin-mina konkistatu zuten; 1977. urte-an FIFE-en lehiaketan agertu zen. Gaur egun, Norvegiako basoan 350 katu baino gehiago erregistra-turik daude, eta kopuru hau atze-rrian handiagoa da. Pertsona askori katu hau gustatzen zaie, ematen duen pelutxe basatia. Animalia gogorra da, eta bizitzako baldintza horretan bizitzeko, ilaje bikoitza garatu izan behar zuen. Azpi-ilea bilotsua da, gorputzaren berotasuna mantentzeko balio duena, eta ile luzea euriz eta elu-rrerz babesteko. Koilare ugaria ere badauka. Urtero behin muda egi-ten du, baina buztan astuna gera-tzen zaio bere ilajea luzea dela erakusteko. Behartasunak zuhu-rra, trebea, azkarra eta ehiztari

ona bilakatu du. Izugarritzko igokaria da, zuhaitzetara ez ezik, harri malkar-tsuetara ere igo ohi da (atzapar sendo-ei esker).

Bere estandarren barruan kolore guz-tiak onarturik daude; kolore hauek begiekin harmonizatu ohi dituzte. Bere gorputza sendoa eta gihartsua da, hanka sendoen bidez sostengatua.

Nahiz eta leku irekiak asko gustatu, etxe batean bizi daiteke, haragia eta arraina janez; baina bere geneen barruan sen ehiztaria eramaten due-nez, askotan bere janariaren bila joan-go da. Ez ditu behar zainketa asko, noi-zean behin bere ilajea orraztu behar diogu.

Ugalketari dagokionez, esan dezakegu emeak ama onak direla, eta beren kumeak adorez babesten dituztela.

British Shorthair-ak sendotasunari, trinkotasunari eta bere gorputzaren poteretsuari esker, edozein egoera lasaitasunez, independentziaz eta duintasunez onartzen du. Nahiz eta patxada britaniarra eduki, honek ez du inportantziareik benetako katua bezala konportatzeko: bere jabeen mesedeak lortu nahi dituenean, maitekorra, adeitsua eta jostalaria agertzen da. Interesagatik umeak pairatzera ailegatzen da (ez baditu asko molestutzen).

Katu hau ehiztari eraginkorra eta jostalaria da, denbora asko sofa batean edo kuxin bigunetan ematea gustatzen bazaio ere. Bere gorputza luzea eta ondo orekatua da, hain arina ezen erortzen baita, nahiz eta altuera handitik izan, beti lau hanketan lurreratu ohi da.

Txakur asko ez bezala, katu britaniarra kotxez edo itsasuntsiz bidaiazen denean inoiz ez da zorabiatzen. Dena den, katu gehienei bezala, lekualdaketak ez zaizkio batere gustatzen, eta edozein hausturak bere ohiko bizitzan estresa ematen dio.

Katamotzezko begiak

Katu britaniarrak ikusmena eta entzumena liluragarriak ditu. Nahiz eta bere ondoan dauden objektuak ez ondo fokatu, bere begi bakoitza 200° ikusmen-angelu arte estaltzeko gai da, eta bi metrotik aurrera bere begiradatik ez zaio ezer ihes egiten.

Katuak gaeuz ere ikusmen-ahalmena mantentzen du

Daukaten katu guztien bigi-niniak dilatatzeko gaitasunari esker, edozein ilargiaren izpi fina bere begiak 40-50 aldiz anplifikatu ditzake. Izan ere, estaldura barne-begi zelular baten bidez, horizka kolorekoa “tapiz disdiratsua” delakoa, ispi luaren moduan funtzionatzen du, argia bere erretinaren gainean isladatzeko.

Egunean, erretina zirrikitu bertikal bihurtu arte gutxitzen da, ia-ia ikustezina izanik.

Bere entzumena ultrasoinu maila arte, harrigarria da; katu hau edozein zarata lokalizatzeke gai da, metro batean, 6-7 cm-ko akatsarekin egon daitezke. Hain handia da bere entzumena ezen edozein zarata erakargarria iruditzen zaio. Hau gertatzen den bakoitzean, nahiz eta bere jabeak deitu, bera gorrarena egiten da.

Txakurra ez bezala, kaskamotz britaniarra katu mamagaitza eta zentzakaizta da. Bere entzumena, jokoaren edo ehizaren jakinmina, eta bere probetxurako lortzeko balio du, agindu zuzena

ILE MOTZA DUEN BRITANIA HANDIKO

egiteko izan ezik.

Bere entzumen zehatza helburu baliagarria egiteko balio izango balu, animalia honen jabeak elektroilapurrarren kontrakoa edukiko luke, eta bere jabeak nahi duenean katuen azazkalak ateratzea lortuko balitu; eta kanpotarrekin aurkakoa egongo balitz, etxe edo lantegi guztietan British Shorthair bat egongo litzateke. Dena den, naturak katu hauei izaera burujabea eta eraginkorra eman die.

Zahartzen diren heinean, gortasunzale bihurtzen dira, baina galtzapen hau ikusmena eta entzumena zorrotz konpentsatzen dute, eta halaber, bibrazioarako sentibera bihurtuz.

Bere belarrien kaleko aldean, ilezko langa txiki bat babesteko dago; hala ere, hautsak eta ezkoak katuen belarrietan gordetegiak eratzen dituzte, eta azkenean katuak azkazal bidez bere buruari zauriak egiten dizkio karraskatzeko. Eragospen hauek saihesteko, katuen belarriak bastoi txiki baten bidez garbitu behar dizkiogu, baina ez dugu oso sakon sartu behar. Normalean, ekintza hau ez zaio batere gustatzen, hau dela kausa, txikitatik ohitura hartu behar du.

Kaskamotz britaniarraren jatorriak naturala eta zaharra da, eta katu trebea, harroa eta ehiztari ona izatera eramaten dute. Harrison Weirrek arraza hau lortu zuen, berak katuen hazkuntza arte izatera eraman zuen. Harrison-ek arraza batean kaleko katuen ezaugarri eta trazu onenak finkatu nahi izan zituen; azkenean, joan zen mendean lortu zuen, eta Londreseko Crystal Palace-n ospatzen ziren erakusketa guztietan katurik ezagunena izatea lortu zuen.

Koloreak guztion gustukoak dira

Dena den, mendeko hasieran, Erresuma Batua-ra katu persiarak ailegatzea (beren ilajeak luzeak ez ezik, zetatsuak ere ziren), katu hauek bere estatusa galdu zuten, eta 30eko hamarkadan arte ez dute berriro berreskuratzen. II Mundu Gerra-ri esker, Europako katuen hazkuntza bertan behera geratu zen, baina ilemotz britaniarra beste katu persiarrekin gurutzatu izan zuen; urte asko eman behar izan zuten arrazaren programa finkatzeko. Gaur egun, animalia honek buru sendoa du, begi handiak eta urrunak ditu, eta buztana lodia eta zehatza; bere tamainak eta gorputzaren tamainak proportzio orekatua aurkezten dute. Bere ilaje motza eta dentsoa Britainia Handiko eguraldi hotzari eta hezeari egokitzen da.

Errusiako urdin katua, oso lasai eta lotsatia da, beti jabeentzako maitasuna erakusteko eta atsegin izateko prest dago. Nahiz eta bere arbasoak klima hotz zeuden lekuetatik etorri, berak etxeko leku epelak nahiago ditu, eta hemen neguan denbora asko ematen du. Nahiz eta aspaldian Ingalterran, mota bat sortu, jakitego gogorik ezagatik hazteari utzi zioten, eta gaur egun oso bitxia da. Litekeena da arraza hau “Arcangel”-eko Errusiako portutik etortzea, eta XIX. mendean Ingalterrara, Errusiako merkantzi untzi batean ekarritakoa izatea. Gaur egun ere, eskualde honetan antzeko katuak aurkitzen dira. Errusiako urdin katuari buruzko nahaste-borraste bat egon badago, ematen dioten izenagatik. Hasieran urdina edo Arcangel esaten zioten. Gaur egungo izena 1940. urtean hartu zuten; baina batzuetan Maltako katua eta Espainiako urdina esaten zioten.

Bere ilajea eta pelutxeko hartzarena antzekoak dira; izan ere, azpi-ile dentsoa du. Koloreak grisaren tonoz guztiak izan daitezke, baina gris-urdina da arraza honi

ERRUSIAKO URDIN KATUA

izena eman diona.

Bere gorputza luze, lirain eta gihartsua da, buztan luze batekin. Hankak argalak dira, oin txiki eta biribilekin. Burua obalatua da, sudurrak erdipurdiko tamaina du. Bere muturra ondo garatua dago, eta begiak nahiko obalatuak dira. Belarriak handi, biribil eta zorrotzak dira, eta larrua ia-ia gardena da.

Zainketari dagokionez, erregularoki eskuilatu behar dugu, eta egiterakoan ilea altxatu behar da ez lehuntzeko.

Arraza honek dieta erruz behar du: haragia, arrainak, barazki egositak eta harripakinak.

Akatzatzat hartzen dira: burua zabalegi bada, ile zuriak, orban zuriak eta gainkarga.

IZAN ZAITEZ

BILBAO WiFi+

Europako lehen WiFi
Sare Publikoak,
segurtasun-bermea
duenak, **zure gailuak
infektatuta badaude
abisatzen dizu eta
malwarea
blokeatzen du.**

Bilbao
UDALA
AYUNTAMIENTO

Erregistratu
www.bilbaowifi.eus-en eta
ezagutu gure
zibersegurtasuneko aholkuak.